

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A szülői felügyelet rendezésének jogi alternatívái

Szerző:

dr. Medve Bernadett

Nyíregyháza, 2020.január 3.

I. Bevezetés

Napjainkban a család egységének fogalma sajnos kezd kiüresedni. Rohanó világunkban az emberi kapcsolatok egyre lazábbak, nincs időnk magunkra, nincs időnk a párunkra, nincs időnk a gyermekünkre. Számos tényező vezethet a családi egység felbomlásához, de véleményem szerint ez az egyik legfőbb oka annak, hogy annyi szétesett család van ma Magyarországon.

Akár házassági életközösségről, akár élettársi kapcsolatról van szó, sokaknak nem jelent problémát azt egyik napról a másikra felrúgni. A partnerek békésen vagy gyűlölködő megnyilvánulásokkal, hangos szitkozódásokkal tarkított pereskedés útján rendezik vagyoni viszonyaikat, majd különválnak egymástól. Az esetek többségében azon kapcsolatok esetén, amelyekből nem származik gyermek, itt pont is kerül a történet végére, mindenki megy tovább a saját útján, és próbál új életet kezdeni. Nem ilyen egyszerű a helyzet, amennyiben a megromlott partnerkapcsolatból közös gyermek is származik.

Úgy gondolom, egy gyermek az után is egyfajta köteléket képez nő és férfi között, hogy ők úgy döntenek, már nem együtt kívánják folytatni életüket. Kapcsolatuk „fénykorában” - vélhetőleg - közösen vállalták azt az óriási felelősséget, amit egy gyermek születése jelent.

Egy gyermeknek - ideális esetben - mindkét szülőjére szüksége van, hiszen teljesen más értékeket közvetít egy nő édesanyaként, mint egy férfi édesapaként. Az más kérdés, hogy kinek mekkora szerep jut ezen értékek átadásában, közvetítésében. E kérdés felvetése kapcsán evezünk át a jog vizére, ugyanis a jog az, amely a gyermek érdekeit középpontba helyezve garanciális szabályokat fektet le a tekintetben, hogy a szülők különválását követően kinél legyenek a gyermek nevelésével, gondozásával kapcsolatos döntési jogosítványok.

Elképzelhető, hogy az egyik szülő háztartásában nevelkedik a közös gyermek, s a másik csupán hetente, kéthetente hétvégenként találkozik vele, azaz csúnya kifejezéssel ún. „vasárnapi” szülővé redukálódik a szerepe. Létezhet olyan alternatíva is, hogy a szülői felügyelettel kapcsolatos jogosítványok közül egyeseket egyikük, más részjogosítványokat pedig a másik szülő gyakorolja. Sor kerülhet olyan megoldásra is, hogy a gyermekről a szülők - különválásukat követően - továbbra is közösen gondoskodnak. Ez működhet olyan formában, hogy a gyermek ténylegesen egyik szülőjével

él, de a másik is ugyanolyan módon kiveszi a részét a gyermek felügyeletével kapcsolatos minden döntés meghozatalában, vagy akként, hogy a gyermek hol az egyik szülőjével, hol a másikkal lakik.

Tanulmányomban a szülői felügyelet rendezésének fent felvázolt lehetséges módozatait veszem górcső alá. Ami a szerkezeti felépítést illeti, szükségesnek látom a szülői felügyelet fogalmi körének, a szülő-gyermek jogviszony jellemzőinek érintését követően a szülői felügyelet rendezésével kapcsolatos legfontosabb gyermeki jogok felvázolását. Ezt követően rátérek tanulmányom központi témájára, a szülői felügyelet gyakorlásának rendezésére. A szabályozás változásainak áttekintése után részletesen taglalom a szülői felügyelet gyakorlásának - a szülők közötti - megállapodás útján, illetve a bíróság általi rendezését, annak lehetséges alternatíváit, gyakorlati kérdésköröket is feszegetve. Nagy hangsúlyt kívánok fektetni a témakört illetően manapság egyik legvitatottabb intézményre, a közös szülői felügyeletre és ezzel összefüggésben a váltott elhelyezés problematikájára. Munkám következő részében a szülői felügyelet gyakorlásának rendezésével összefüggő speciális eljárásjogi rendelkezéseket taglalom, mely során részletesen érintem a kiskorú gyermek, mint érdekelt meghallgatásának szabályait, és az ezzel kapcsolatban a gyakorlatban felmerülő problémákat. Végül a mediációról ejtek szót, melynek - mint alternatív vitarendezési módnak - kiemelt jelentősége van a szülői felügyelet gyakorlásának rendezésével összefüggésben.

II. A szülői felügyeletről általában

A szülő-gyermek közötti viszonyt a római jog az *atyai hatalom* kifejezéssel ragadta meg, mely akkoriban az atyának a korlátlan családfői hatalmi pozícióját jelentette.

Az atyai hatalom a családi viszonyok változásával az európai jogrendszerekben fokozatosan *szülői hatalommá* alakult, melyet a hatalmi elem eltűnését követően felváltott a *szülői felügyelet* kifejezés.

Egyes nemzetközi dokumentumok ma már a szülői felügyelet (custody) helyett a *szülői felelősség* (responsibility) megfogalmazást részesítik előnyben. Az Európa Tanács álláspontja szerint ez utóbbi kifejezés jobban tükrözi a két szülő közötti és a gyermekeikkel szembeni egyenlőséget.¹

---

¹ Filó Erika: A szülői felügyelet. In: Csiky Ottó- Filó Erika: Magyar családjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.. Budapest. 2003., 248. o.

A magyar családjogi szabályozásban a 10470/1945. (XI.6.) ME. sz. rendelettel került bevezetésre az atyai hatalom helyett a szülői hatalom kifejezés. A szülői felügyelet megfogalmazás 1952-ben jelent meg a Csjt.-ben, melynek miniszteri indokolása szerint az elnevezés megváltoztatása azt kívánta kifejezésre juttatni, hogy a szülői felügyeletet a kiskorú érdekében - azaz nem hatalomként - kell gyakorolni.

A hatályos magyar családjogi szabályozás - noha a kifejezést illetően voltak a változtatás irányába kísérletek - továbbra is a szülői felügyelet terminológiára épül, *mely azoknak a jogoknak és kötelezettségeknek az összességét jelenti, amelyek a szülőt gyermekük kiskorúságára tekintettel megilletik, illetve terhelik.*²

A szülőknek gyermekeiket illetően elsősorban kötelezettségeik vannak, és csak a kötelezettségeik megfelelő teljesítése esetén hivatkozhatnak érdemben gyermekeikkel kapcsolatos jogaikra.³

A szülői felügyelet a szülő és a gyermek közötti családi kötelékből, rendszerint a *vérségi leszármazásból* fakadó természetes jogviszony, az az anyai, illetve az apai pozícióra tekintettel a törvény erejénél fogva illeti meg a szülőket. Bizonyos esetekben azonban erre irányuló *hatósági eljárás* hozza létre az anyai, illetve az apai státust, így örökbefogadáskor vagy apaság megállapítása iránti per eredményeként.

A szülői felügyeletről lemondani nem lehet, azt csak a bíróság szüntetheti meg törvényben meghatározott esetekben. A szülői felügyelet megszűnik bizonyos körülmények bekövetkezésekor, így ha a gyermek nagykorúvá válik, örökbe fogadják, illetve a gyermek vagy a szülők halála estén.⁴

A szülők egyenjogúak a szülői felügyelettel járó jogok gyakorlása és kötelezettségek teljesítése során. Megjegyzem, ez korántsem volt mindig így. Évszázadokig az volt jellemző, hogy az anya töltött be jelentősebb szerepet a gyermek mindennapi gondozásában, nevelésében, ugyanakkor a gyermeket a polgári jogi ügyletek során csak az apa képviselhette. A szabályozás a XX. században a házastársak

---

² Makai Katalin: A szülői felügyelet. In: Kőrös András: (szerk.): Polgári jog: Családjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2014. (MAKAI 2014.), 264. o

³ Szeibert Orsolya: Negyedik Könyv: Családjog. In: Vékás Lajos-Gárdos Péter (szerk.): Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz. Wolters Kluwer Kft. Budapest, 2018. (SZEIBERT 2018.), 833. o.

⁴ MAKAI 2014., 261-263. o.

egyenjogúságának elismerését követően vett fordulatot. Magyarországon a nők férfiakkal való egyenjogúságának kimondására a családjogi jogalkotást illetően első ízben a Csjt.-ben került sor.⁵ Mára már közömbös, hogy a szülők *milyen partnerkapcsolatban* élnek, egyáltalán van-e közöttük partnerkapcsolat. A házasságban és az élettársi kapcsolatban élő szülők helyzete között nincs különbség a szülői felügyelettel járó jogok gyakorlása és kötelezettségek teljesítése szempontjából. Ugyanakkor leszögezném, hogy sokáig ez sem volt magától értetődő. Európában évszázadokig kizárólag a házasság képezte a jogi értelemben vett család alapját.

Ma is vannak országok, ahol azt a megoldást követik, mely szerint a szülők házasságának hiányában csak az anya rendelkezik szülői felelősséggel, és bár a gyermeket elismerő férfi apai jogállásba kerül, a szülői felügyelet gyakorlásához azonban bírósági döntés vagy a szülők megállapodása (pl. Németországban, Angliában) szükséges többletkövetelményként.⁶

A magyar jogi felfogás igen hamar eljutott azon álláspontra, hogy az együtt élő szülők esetén attól függetlenül együttes a szülői felügyeleti jog gyakorlása, hogy házasságban vagy élettársi kapcsolatban élnek, ugyanakkor a gyermeket gondozó és a különélő szülő által gyakorolható közös szülői felügyeleti jog bevezetésére csak a Csjt.-t módosító 1995. évi XXXI. törvénnyel került sor. Ennek háttérében az áll, hogy nemzetközi szinten egyre uralkodóbbá vált azon álláspont, mely szerint a szülői jogok és kötelezettségek kérdése egyúttal gyermekjogi kérdés is.⁷

III. Gyermeki jogok a szülői felügyelet rendezésével összefüggésben

A gyermeki jogokat számos nemzetközi dokumentum és hazai jogforrás nevesíti. Az alábbiakban én a szülői felügyelet rendezése során - álláspontom szerint - leginkább érintett gyermeki jogokra térnék ki, úgy mint *a gyermek legfőbb érdekének figyelembe vétele, valamint a gyermek véleménynyilvánításhoz való joga.*

---

⁵ Lásd: a korábban hatályban volt A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (Csjt.) 1. § (1) bekezdése

⁶ Szeibert Orsolya: A családjogi harmonizáció kérdései és lehetőségei Európában. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2014. (SZEIBERT 2014.), 125-134. o.

⁷ SZEIBERT 2014., 202.-203 o.

A nemzetközi egyezmények sorából - a Magyarországon 1991 óta hatályos - 1989. évi *New York-i Gyermekjogi Egyezmény* (továbbiakban Egyezmény) emelkedik ki, amely az első, kifejezetten gyermeki jogokkal foglalkozó, állami és szülői feladatokat és kötelezettségeket meghatározó dokumentum.⁸

Az *Egyezmény 3. cikkének 1. pontja* rendelkezik a gyermek mindenekfelett álló érdekének figyelembevételéről, melynek értelmében valamennyi, a gyermeket érintő intézkedés meghozatala során ennek az érdekeknek kell minden mást megelőzően érvényesülnie.⁹

Az *ENSZ Gyermekjogi Bizottságának 14. számú átfogó kommentárja* szerint a gyermek legfőbb (mindenekfelett álló) érdeke három elemből áll: egyrészt alanyi jog, másrészt alapvető, értelmezési jogi elv, harmadrészt eljárási szabály is.

Kiemelendő, hogy az Egyezményben szereplő „mindenekfelett álló érdek” és a Ptk. szóhasználata szerinti „gyermek érdeke” között fokozati különbség van. A fordítás miatt a „mindenekfelett álló érdek” érthető úgy is, hogy mások jogaival szemben érvényesül, pedig az adott helyzetben a gyermek érdekét legjobban szolgáló jogot, illetve körülményeket kíván biztosítani a gyermek számára.¹⁰

A *Ptk. a fenti elvvel összhangban az alapelvek körében* rögzíti, hogy a családjogi jogviszonyokban a gyermek érdekei és jogai fokozott védelemben részesülnek.¹¹

A Ptk. családjogi tárgyú *részletszabályaiban is* több helyütt megjelenik a gyermek érdekeinek elsődlegessége, s a rendelkezésekből kitűnően a jogalkotó megkívánja, hogy ezen elv fokozottan érvényesüljön a szülői felügyelet gyakorlásával összefüggésben.

---

⁸ Szeibert Orsolya: *Családi jog*. ELTE EÖTVÖS KIADÓ. Budapest, 2018., 143. o.

⁹ Az Egyezmény 3. cikke akként rendelkezik, hogy a szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenekfelett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.

¹⁰ Filó Erika-Katonáné Pehr Erika: *Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem*. . HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2015. (FILÓ-PEHR 2015.), 34. o.

¹¹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban Ptk.) 4:2. § (1) bekezdése

Az egész szabályozást áthatja azon szemlélet, mely szerint a gyermeket az őt érintő eljárások, döntéshozatalok során alanynak, ezek aktív résztvevőjének és nem pusztán passzív szereplőnek kell tekinteni.

Megjelenik a gyermek kiegyensúlyozott életvitele biztosításának követelménye a különélő szülőkkel szemben a közös szülői felügyelet gyakorlása során.¹²

Témám szempontjából a gyermek érdekének figyelembevétele mellett a véleményének meghallgatása és tiszteletben tartása a másik fontos alapelv, melyről mindenképpen szót kell ejteni. *Az Egyezmény 12. cikkének 1. pontja* értelmében az Egyezményben részes államok az ítélőképessége birtokában lévő gyermek számára biztosítják azt a jogot, hogy minden őt érdeklő kérdésben szabadon kinyilváníthassa véleményét, a gyermek véleményét, figyelemmel korára és érettségi fokára, kellően tekintetbe kell venni.

A 2. pont akként rendelkezik, hogy ebből a célból nevezetesen lehetőséget kell adni a gyermeknek arra, hogy bármely olyan bírói vagy közigazgatási eljárásban, amelyben érdekelt, közvetlenül vagy képviselője, illetőleg arra alkalmas szerv útján, a hazai jogszabályokban foglalt eljárási szabályoknak megfelelően meghallgassák.

A gyermek eljárásban való részvételének fentiek szerinti tartalommal bíró elve összhangban van az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának azon álláspontjával, mely szerint a gyermeket aktív jogalanynak kell tekinteni.

Nem írja elő az Egyezmény az eljárásban való kötelező részvételt, tehát ezzel a joggal óvatosan kell élni, *mert a gyermek véleményének kikényszerítése nem kívánatos*. A gyermek véleménynyilvánítása az őt érintő eljárásokban nem abszolút gyermeki jog. Akkor célszerű meghallgatni, ha ez valóban az érdekében áll, a döntéshez feltétlenül szükséges, továbbá ha a gyermek maga igényli az eljárásban való részvételét.

---

¹² Ptk. 4:164. § (2) bekezdése

Mindehhez szükséges, hogy a gyermek „ítélőképessége birtokában” legyen. A gyermek ekként megkívánt érettségi fokához az Egyezmény - hasonlóan a magyar szabályozáshoz - nem jelöl meg életkori határt, a konkrét élethelyzettől, a gyermek szellemi teljesítőképességétől függ, hogy képes-e átlátni, milyen kérdésben nyilvánít véleményt, s az milyen következményekkel jár.¹³

A Ptk. több helyen tartalmaz utalást a gyermek meghallgatásának szükségességére.

A szülői felügyelet általános szabályai körében akként szabályoz, hogy a szülőknek tájékoztatniuk kell gyermeküket az őt érintő döntésekről, biztosítaniuk kell, hogy az ítéőképessége birtokában lévő gyermekük a döntések előkészítése során véleményt nyilváníthasson, törvényben meghatározott esetben szüleivel közösen dönthessen. A szülőknek a gyermek véleményét korára, érettségére tekintettel - megfelelő súllyal figyelembe kell venniük.¹⁴

A Ptk. 4:171. § (4) bekezdése értelmében a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése, illetőleg a gyermekelhelyezés iránti perekben a gyermek meghallgatására indokolt esetben, vagy ha azt a gyermek maga kéri, a bíróság által közvetlenül vagy igazságügyi pszichológus szakértő segítségével kerül sor. A tizennegyedik életévét betöltött gyermek szülői felügyeletére és elhelyezésére vonatkozó döntés csak egyetértésével hozható, kivéve, ha a gyermek választása a fejlődését veszélyezteti.

A korábbi szabályozással ellentétben a kiskorú gyermek meghallgatására vonatkozó szabályok nem teszik lehetővé a *14. életévüket betöltött*, korlátozottan cselekvőképes gyermekek érdekeltként történő meghallgatásának, véleménynyilvánításának mellőzését a szülői felügyelettel kapcsolatos bírósági eljárásokban. Ezekben a perekben - a gyermek érdekének érvényesülése érdekében - alapvető fontosságú a gyermekek megfelelő tájékoztatása, részvételük biztosítása, véleményük figyelembevétele.¹⁵

---

¹³ FILÓ-PEHR 2015., 36. o.

¹⁴ Ptk. 4:148. §

¹⁵ Fehérné Gaál Tünde: Gondolatok a kiskorú gyermek véleménynyilvánításának és meghallgatásának elkerülhetetlenségéről a szülői felelősséget érintő perekben - a Budapest Környéki Törvényszék és a területéhez tartozó járásbíróságok gyakorlata alapján. In: Családi Jog, 2016/2., (FEHÉRNÉ GAÁL, 2016/2.) 7. o.

A kiskorú gyermek véleménynyilvánításának és meghallgatásának, mint alapelvnek a szülői felügyelet gyakorlásának rendezésével összefüggő perek során történő gyakorlati érvényesülését a későbbiekben szeretném részletesen kifejteni.

IV. A szülői felügyelet gyakorlása

1. A jogi szabályozás változásai a Ptk. hatályba lépését követően¹⁶

A Ptk. Családjogi Könyvének szülői felügyeletre vonatkozó XII. címe az azt megelőzően hatályban volt Csjt.-ben foglalt szabályozáshoz képest számos *szerkezeti és tartalmi változtatáson esett át*.

A szülői felügyeletre vonatkozó szabályozás *szerkezetét tekintve* logikusabb, áttekinthetőbb lett, mint a Csjt.-ben. A törvény először a szülői felügyelet néhány általános szabályát rögzíti, mely szabályok jelentőségét önálló szerkezeti egységbe kerülésük jelzi. Ezt követően a szülői felügyelet tartalmi elemeit szabályozza.

A XVIII. fejezet tartalmazza a szülői felügyelet gyakorlásának részletszabályait, és külön fejezetbe kerültek a szülői felügyelet szünetelésének és megszűnésének szabályai.

A *tartalmi újítások* terén - témából kifolyólag - csak a szülői felügyelet gyakorlását érintő főbb változásokat emelem ki.

Az egyik legjelentősebb mozzanat e tekintetben a *gyermekelhelyezés fogalmi körének* átalakítása. A Ptk. szabályanyagából mellőzte a gyermekelhelyezés kifejezés használatát a szülők viszonylatában, s azt kizárólag arra az esetre tartja fenn, ha a gyermek a bíróság döntése alapján harmadik személy gondozásába kerül. A szülőnél a gyermek tehát nem „helyezhető el”, helyette a szülői felügyeleti jogok rendezéséről kell döntenet, a korábbi terminológiának a jelenleg hatályos szabályozás szerint a szülői felügyelet teljes körű gyakorlása felel meg.

---

¹⁶ MAKAI 2014.,261.-263. o.

Ennek a változtatásnak a legfőbb vonzata, hogy a különélő szülő szülői felügyeleti joga is fennmarad, az a Csjt.-ben foglalt rendelkezéssel szemben nem szünetel.¹⁷ Megjegyzendő, hogy a szünetelés esetköreit tekintve a „szünetelés” szó enyhén pejoratív tartalmú, ami teljesen indokolatlan pusztán abból kifolyólag, hogy a gyermek gondozásáról, neveléséről saját háztartásában a másik szülő gondoskodik. Emellett itt minőségileg is más esettel állunk szemben, mint a szünetelés törvényben nevesített egyéb eseteiben, amikor a szülő különféle okokból (átmenetileg) nem képes vagy nem méltó a felügyeleti jogai gyakorlására.¹⁸

Ha a szülői felügyeleti jogokat a szülők együttélésükre tekintettel közösen vagy különválásuk esetén is teljes körűen, illetve meghatározott területeken közösen gyakorolják, a szülői felügyelet gyakorlásával kapcsolatos *vita esetén mindig a gyámhatóság dönt*, e tekintetben megszűnt a bírói hatáskör.

A hatáskör megosztás megszüntetését leginkább az indokolta, hogy azok a kérdések, melyeket a közösen gyakorolt szülői felügyeleti jogok körében el kell dönteni (mint például gyermek nevének meghatározása, megváltoztatása, iskolája, szülői házon kívüli, illetve külföldi tartózkodási helyének kijelölése stb.), a családhoz közel lévő, gyors és gyermekvédelmi szempontú elbírálást igényelnek, amelyre a felektől távol lévő, lassúbb és nem a gyermekvédelemre specializált bírósági eljárás kevésbé alkalmas, mint a gyámhatósági.¹⁹

Elsődlegessé vált *a szülők megállapodása* a szülői felügyelet gyakorlása terén a szülők autonómiájából kifolyólag.

A közös szülői felügyelet valós, tényleges tartalmat nyer az által, hogy a Ptk. a szülői felügyelet közös gyakorlásából, mint főszabályból indul ki, mely különélő szülőkre is irányadó. A szülők maguk dönthetnek a szülői felügyelet gyakorlásának mikéntjéről, amennyiben abban mindketten egyetértenek. Ez a szabályozás maga után vonja azt, hogy *a közös szülői felügyelt nem igényli a gyermek valamelyik szülőnél történő elhelyezését*. A Csjt.-ben foglalt korábbi szabályozás ezt nem

---

¹⁷ Szeibert Orsolya: Családi jog. ELTE EÖTVÖS KIADÓ. Budapest, 2018., 241-242. o.

¹⁸ Kőrös András: A családjog jövője - „Fontolva haladás” - az új Ptk. Családjogi Könyve 7. Rész: A szülői felügyelet III. fejezet. In: Család Jog. IV. évfolyam, 4. szám, 2006. december (KÖRÖS 2006/4.), 4. o.

¹⁹ KÖRÖS 2006/4., 2. o.

tette lehetővé, mivel a szülő közös kérelmére a bíróság a gyermek elhelyezésével egyidejűleg rendelhet el a közös szülői felügyeletet, illetve hagyhatta jóvá a közös szülői felügyeletre vonatkozó egyezséget.

A kötelező gyermekelhelyezésre tekintettel a gyermek ún. váltott elhelyezésére sem kerülhetett sor szemben a hatályos szabályozással, mely nem zárja ki a szülőknek a váltott elhelyezésben történő megállapodását sem. Mindezek alapján a „különélő” szülőknek ténylegesen lehetősége nyílik a szülői felügyelet közös gyakorlására, de ennek részleteit majd a későbbiekben szeretném taglalni.

Külön pontban kerültek rögzítésre *a különélő szülő jogai és kötelezettségei*, melyek a korábbinál jóval szélesebb körűek. A Ptk. fokozott együttműködést követel meg a szülőktől, a törvény velük szemben követelményként a gyermek kiegyensúlyozott életvitelének biztosítását is megfogalmazza.

További újítás, hogy a gyámhatósági és a bírósági eljárás során is nevesítve jelenik meg *a közvetítői eljárás, mely akár hivatalból is elrendelhető*.

2. A szülői felügyelet közös gyakorlása együtt élő és különélő szülők esetén

A szülői felügyelet gyakorlásának mikéntjéről a szülők főszabály szerint együttesen döntenek szülői autonómiájukból kifolyólag. A jog csupán abból a szempontból vonja szabályozása körébe e döntési jogköröket, hogy a gyermek mindenk felett álló érdeke érvényesüljön.

Az *együtt élő szülők* nyilvánvalóan közösen gyakorolják a szülői felügyelet valamennyi részjogosítványát és kötelezettségeik teljesítéséért is közösen felelnek. Ez akkor is így van, ha a mindennapokban a szülők nem feltétlenül gyakorolják azonos intenzitással a szülői felügyelettel kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket.

A Ptk. 4:164. § (1) bekezdése főszabályként szögezi le a szülői felügyeleti jog közös gyakorlását, azaz mindaddig, amíg a szülői felügyelet gyakorlásáról a szülők - akár hallgatólagosan - meg nem állapodnak, vagy a gyámhatóság, illetve bíróság eltérően nem rendelkezik, a szülői felügyeletet közösen gyakorolják, függetlenül attól, hogy házasságban élnek-e vagy sem.

Önmagában a szülők különélése, és így rendszerint az a következmény, hogy a kiskorú gyermekük egyikük háztartásában él, nem hat ki automatikusan a közös szülői felügyeletre.²⁰ Mindemellett meg kell jegyezni, hogy amennyiben az előbbi esettel állunk szemben, vagyis a kiskorú gyermek egyikük háztartásában nevelkedik, de nem fordultak bírósághoz a szülői felügyelet rendezése érdekében, utóbb nehéz lehet megállapítani, hogy a szülők - akár hallgatólagosan is - nem rendezték a helyzetet.

Ezzel összefüggésben mondja ki a Ptk. 4:165. § (1) bekezdése, hogy ha a gyermek hosszabb ideje háborítatlanul egyikük háztartásában nevelkedik, az a szülők arra irányuló megállapodására utal, hogy a szülői felügyeletet a gyermeket a háztartásában ténylegesen gondozó szülő gyakorolja.

A Ptk. a különülő szülők közös szülői felügyeletének gyakorlásával összefüggésben két korlátot állít fel.

Egyrészt a gyermek érdeke érvényesülésének biztosítása érdekében leszögezi, hogy a különülő szülőknek a közös szülői felügyelet gyakorlása során biztosítaniuk kell gyermekük kiegyensúlyozott életvitelét.²¹

A különülő szülők közös szülői felügyeletének másik korlátját az azonnali intézkedést igénylő esetek jelentik, amikor is a szülő a gyermek érdekében - a másik szülő késedelem nélkül történő értesítése mellett - közös szülői felügyelet esetén is önállóan dönthet.²² Ilyen eset lehet például a gyermek érdekében sürgős egészségügyi beavatkozás elvégzésének szükségessége.

A szülői felügyelet különülő szülők általi közös gyakorlásához tehát nélkülözhetetlen, hogy ugyanolyan rendszert alakítsanak ki a család életritmusa, életvitele, szokásait illetően, mint ahogyan az az együtt élő szülők esetén történik.

---

²⁰ Makai Katalin: A szülői felügyelet általában. In: Kőrös András (szerk.): A családjog kézikönyve. HVG-ORAC, Budapest, 2007. 631. o.

²¹ Ptk. 464. § (2) bekezdése

²² Ptk. 4:164. § (3) bekezdése

Ezt számos esetben megnehezíti az, hogy a szülők már nem élnek partnerkapcsolatban. Így a közös szülői felügyelet megfelelő működtetéséhez, fenntartásához a szülők tényleges együttműködésére és együttműködési hajlandóságára van szükség annak érdekében, hogy a gyermek számára a kiszámíthatóságot és a rendszerességet biztosítsák.²³

3. A szülők megállapodása a szülői felügyelet gyakorlásáról

3.1. A különélő szülők megállapodása a közös szülői felügyeletről

A Ptk. 4:164-4:165. §-ai azt az esetet szabályozzák, amikor a szülők akár peren kívül, akár peres eljárásban *megállapodnak a szülői felügyelet gyakorlásának módjáról.*

A szülők megállapodásának egyik lehetséges tartalma, hogy különválásuk ellenére *továbbra is együtt kívánják gyakorolni a szülői felügyeleti jogokat.*

Noha a közös szülői felügyelet a Ptk. által preferált lehetőség, csak akkor van mód erre, ha a szülők között a teljes egyetértés, maximális együttműködési készség biztosított.

A közös szülői felügyelet ugyanis olyan fokú együttműködési készséget feltételez, amely az egyik szülő tiltakozása, elzárkózása esetén - ellentétben számos európai ország szabályozásával - nem valósulhat meg.

Ezt a Ptk. akként juttatja kifejezésre, hogy házassági perben vagy a szülői felügyelet rendezése iránti perben *csak a szülők közös kérelmére* hagyja jóvá a bíróság a közös szülői felügyeletre vonatkozó egyezséget vagy határoz arról ítéletében.²⁴

Természetesen ettől függetlenül mód van arra is, hogy a szülők a különválásukat követően mindenféle hatósági jóváhagyás, döntés nélkül - peren kívül - megállapodjanak a szülői felügyelet gyakorlásának ezen módjában, de a gyakorlat azt mutatja, hogy többnyire megállapodás esetén is bírósági megerősítést kérnek. Különösen igaz ez a Ptk. 4:21. § (2)-(3) bekezdése szerinti házasság felbontása

---

²³ SZEIBERT 2018., 852. o.

²⁴ SZEIBERT 2018., 853-854. o.

iránti eljárásban, mert ezen törvényhely alapján a házasság felbontására csak akkor kerülhet sor, ha a házastársak - többek között - a szülői felügyelet gyakorlásában is megegyeztek, és egyezségüket a bíróság jóváhagyta.

Fontos leszögezni, hogy a közös szülői felügyelet elrendelése, illetve a szülők erre vonatkozó egyezségének jóváhagyása *rendkívül nagy körültekintést igényel a bíróság részéről, a bíróságnak a gyermek érdekeit kell mérlegelnie.*

A szülőknek a közös szülői felügyelet iránti kérelemben nyilatkozniuk kell arról, milyen módon kívánnak együttműködni a közös szülői felügyelet során, hogyan képzelik el a gondozási, nevelési tevékenység ellátását. A bíróságnak azt kell vizsgálnia, a szülők alkalmasak-e a szülői felügyelet közös gyakorlására és megállapodásuk biztosítja-e a gyermekük kiegyensúlyozott életvitelét. A bíróság erre vonatkozóan szükség esetén bizonyítást is elrendelhet, sor kerülhet a kiskorú gyermek meghallgatására.²⁵

A közös szülői felügyelet *esetén a szülőknek meg kell állapodniuk abban, hogy melyik szülőnél lesz a gyermekük lakóhelye*, mely a közös szülői felügyeletre vonatkozó egyezségnek, illetve ítéletnek szerves részét képezi.²⁶ Ez nem azonos a korábbi gyermekelhelyezéssel, hiszen a bíróságnak - ellentétben a korábbi szabályozással - nem kell kijelölnie azt a szülőt, aki a szülői felügyeleti jogokat ténylegesen gyakorolja.

A rendelkezés csupán azt a célt szolgálja, hogy egyértelműen megállapítható legyen a gyermek lakóhelye.

Itt kell megemlíteni, hogy a lakcímnnyilvántartási eljárásban nincs szükség a közös szülői felügyeletet gyakorló külön élő szülő hozzájárulására a kiskorú gyermek lakóhelyének bejelentéséhez, mivel a Ptk. 4:147. §-a és a 4:166. §-ának szülői felügyeleti jogot szabályozó általános rendelkezései nem írják felül a deklaratív jellegű eljárásban alkalmazandó speciális eljárási szabályokat.²⁷

---

²⁵ MAKAI 2014.,291. o.

²⁶ Ptk. 4:165. § (2) bekezdése

²⁷ BH.2017.418.

A gyermek lakóhelye közös szülői felügyelet esetén is általában az egyik szülő otthona, azonban a hatályos szabályozás arra is lehetőséget teremt, hogy a külön élő szülők is azonos intenzitással vegyenek részt gyermekük gondozásában, akár a gyermek „váltott” gondoskodása útján is. Ez utóbbi esetben előfordulhat, hogy a gyermek ténylegesen két helyen lakik, azonban a gyermeknek ilyen esetben is csak egy nyilvántartott lakóhelye lehet, a szülőknek ezért rögzíteniük kell, hogy kettejük közül melyikük lakása szolgál a gyermek lakóhelyéül.²⁸

Felmerül kérdésként, hogy abban az esetben, ha a szülők felbontják házasságukat, és a járulékos kérdések körében a közös szülői felügyeletben állapodnak meg, a *kapcsolattartást kell-e rendezniük*. A Ptk. 4:21. § (4) bekezdése erre egyértelmű választ ad, melynek értelmében a házastársaknak a kapcsolattartás kérdésében a fenti esetben nem kell megegyezniük.

Ugyanakkor az Új Ptk. Tanácsadó Testülete akként foglalt állást ebben a kérdésben, hogy noha a Ptk. nem várja el a kapcsolattartás rendezését közös szülői felügyeletben történő megállapodás esetén, a törvény nem is tiltja az ebben történő megegyezést, következésképpen nem jogszabálysértő a közös szülői felügyelet mellett a kapcsolattartás kérdésében való megállapodás.²⁹ Egyetértek ezzel a megközelítéssel, mivel a gyakorlatban előfordulhat, hogy a szülők részéről a közös szülői felügyelet ellátása mégsem működik zökkenőmentesen, így célszerű lehet a gyermekkel való kapcsolattartás szabályait erre az esetre előzetesen lefektetni.

A közös szülői felügyelet szabályainak alkalmazása esetén a szülőknek megállapodásban szükséges rendezni a gyermek tartását is, ugyanis önmagában a feleknek a közös szülői felügyeletben történő megállapodása nem zárja ki a különélő szülő gyermektartásdíj fizetésére kötelezését, ha az a kiskorú gyermek érdekében szükséges (BH2013.191.I.)³⁰

Amennyiben *vita merül fel* a szülők között a közös szülői felügyelet gyakorlása során valamely kérdésben, a Ptk. 4:166. §-a értelmében - a lelkiismereti és vallásszabadság körébe tartozó kérdés kivételével - a *gyámhatóság* dönt.³¹ A gyámhatóságnak nem csak a gyermek sorsát érintő lényeges

---

²⁸ Az Új Ptk. Tanácsadó Testületének állásfoglalása alapján

²⁹ SZEIBERT 2018., 854. o.

³⁰ Barzó Tímea: A magyar család jogi rendje. Patrocinium Kiadó, Budapest, 2017.(BARZÓ 2017.), 413. o.

³¹ A Csjt. 73. §-a különbséget tett a vita eldöntésére hatáskörrel rendelkező szerv tekintetében abból a szempontból, hogy együtt élő vagy külön élő szülők között merült-e fel. Előbbi esetben a gyámhatóság, utóbbi esetben a bíróság járhatott el.

kérdésekben (pl. nevének meghatározása vagy iskolájának megválasztása) kell döntenie a közös szülői felügyelet gyakorlásával összefüggő vitában, hanem bármely más kérdésben, melyet a szülők lényegesnek ítélnék (pl. járjon-e magánórákra a gyermek vagy sem).

3.2. A közös szülői felügyelet gyakorlati megvalósítása, avagy a váltott elhelyezés problematikája

Az alábbiakban a közös szülői felügyelet témakörével szoros összefüggésben álló „váltott elhelyezés” problematikájára szeretnék - rövid nemzetközi kitekintéssel - részletesebben rávilágítani, figyelemmel arra, hogy álláspontom szerint manapság is sok vita övezi e jogintézményt.

Számos európai ország jogrendszere ismeri a közös szülői felügyelet, és ezzel összefüggésben a váltott elhelyezés intézményét. Az elmúlt években ugyanis igény jelent meg arra, hogy a szülők különválását követően gyermekük mindkettőjükkel valódi, bensőséges kapcsolatot ápolhasson, s egyiküknek ne csupán a „vasárnapi szülő” szerepe jusson.

A legtöbb európai országban mindkét szülő szülői felügyeleti joga automatikusan fennmarad a szülők házasságának, illetve élettársi kapcsolatuk megszűnését követően is. Ugyanakkor tény az, hogy önmagában a közös szülői felügyelet bíróság általi elrendelése vagy a szülők ilyen jellegű megállapodása nem garantálja annak valóságos működését, sok esetben a gyakorlatban az úgy funkcionál, mint ha az egyik szülő gyakorolná a szülői felügyeletet, a másik szülő pedig csupán különélő és kapcsolatot tartó szülőként lenne jelen.³²

Ezért hódít egyre nagyobb teret az utóbbi időben *a váltott elhelyezés intézménye, mely a szülők közötti egyenlőség megvalósításának eszméjéből indul ki.*

A váltott gondoskodás nem más, mint a közös szülői felügyelet fizikai értelemben vett megvalósítása, mely alapján a gyermek idejének felét az anyai, idejének másik felét pedig az apai gondoskodásban tölti. Ekkor nem kapcsolattartásról van szó, hanem arról, hogy mindkét szülő megközelítőleg azonos időt tölt a gyermekkel, amikor az náluk lakik.

---

³²SZEIBERT 2014., 151-154. o.

A váltást illetően az egyes európai országokban eltérő megoldások vannak: a napi, kétnapi váltástól a kéthavi vagy félévi váltásokig.³³ A váltott elhelyezéssel tehát lehetőség nyílik arra, hogy a gyermek gyakorlatilag mindkét szülőnél - felváltva - lakjon.

Az egyes európai országok között, ahol mód van váltott elhelyezésre, eltérések vannak abból a szempontból, hogy *lehetőségként vagy főszabályként alkalmazzák-e* ezen intézményt. Például Németországban, Oroszországban, Spanyolországban, Svájcban a jogi szabályozás megengedi a váltott elhelyezést, de a gyakorlatban ritkán kerül rá sor. Finnországban és Norvégiában pedig csak a szülők megegyezése alapján lehetséges. Ugyanakkor egyre nagyobb teret hódít az a megoldás is, mely alapján *a szülők ellenzése dacára is elrendelhető*, így például Belgiumban vagy Svédországban.³⁴

Ami a hazai szabályozást illeti, a váltott gondoskodásról a Ptk. nem tesz említést, ugyanakkor nem is zárja ki. Az által, hogy közös szülői felügyelet elrendelése, illetve ilyen tárgyban született egyezség jóváhagyása esetén a bíróságnak nem kell a gyermeket elhelyeznie egyik vagy másik szülőnél, a szabályozás kinyitja a kaput a váltott gondoskodás előtt lehetőséget teremtve, hogy a gyermek megközelítőleg mindkét szülővel azonos időt töltsön.

Álláspontom szerint a bíróságnak mindenkor a kiskorú gyermek érdekeit szem előtt tartva kell megítélnie, a szülők, illetve a körülményeik lehetővé teszik-e a közös szülői felügyelet váltott elhelyezés útján történő megvalósítását.

A váltott elhelyezés elsődleges feltétele mindkét szülő részéről a hajlandóság arra, hogy a jövőben ugyanannyi, vagy még több időt és energiát fordít a gyermekeire. Nem javasolt a váltott elhelyezés abban az esetben, ha valamelyik szülő nem képes elegendő időt és figyelmet fordítani a gyermekére, a gyermek iskolai tanulmányaira a nála történő tartózkodás alatt.³⁵

Vizsgáltnia kell a szülők közötti földrajzi távolságot, a gyermek életkorát, a szülők lakhatási körülményeit (pl. tud-e önálló szobát biztosítani a gyermek számára). A különélő szülők közös szülői

---

³³ Szeibert Orsolya: Együtt a házasság felbontása után is? A közös szülői felügyelet és a váltott elhelyezés európai tendenciái. In.: Családi Jog, X. évfolyam, 4. szám, 2012. december, (SZEIBERT 2012/4.) 2. o.

³⁴ SZEIBERT 2012/4. 7-10. o.

³⁵ BARZÓ 2017., 414. o.

felügyelete nem okozhat zavart a gyermek fejlődésében, mindennapjaiban. Az egymástól távoli településen élő szülők esetében a közös szülői felügyelet váltott helyszínen történő megvalósítása nem feltétlenül szolgálja a kiskorú érdekét. Egy 2-3 éves gyermek fejlődéséhez elengedhetetlen a stabilitás, állandóság, az iskoláskorú gyermek esetében pedig az egymástól távol élő szülők közötti váltott elhelyezés folyamatos iskolaváltoztatást jelentene,³⁶ illetve mérlegelendő az is, hogy kamaszkorban már fokozott jelentőséghez jut a megszokott környezet, a barátok.

A gyermek érdekének figyelembevétele szempontjából igen megosztó jogászi közegben a váltott elhelyezés intézménye. *Vannak, akik szerint a gyermek számára nagyon megterhelő a folyamatos költözködés, a két szülő lakóhelye közötti folyamatos váltással gyakorlatilag állandó otthon érzete nélkül kell felnőnie a gyermeknek.*

A bírósági határozatokban gyakran jelenik meg a „gyermek állandóság iránti igénye”, mint gyermeki érdekre hivatkozás többek között a váltott elhelyezés elleni érvként.

Az „állandóságot” túlmisztifikáló hazai bírói gyakorlattal összefüggésben fogalmazódott meg - az általam is helytállónak tartott - azon kritika, mely szerint az állandóság „egyrészt nem önmagában, quasi az összes többi peradat fölé helyezve értékelendő, másrészt sokkal inkább egyfajta kiszámíthatóságot kellene jelentsen.”³⁷

Az intézmény előnyeit hangsúlyozók azt emelik ki, hogy a váltott gondoskodás révén a gyermek mindkét szülőjével szoros kapcsolatot ápolhat, így az a szülők érdekét és a gyermek mindenekfelett álló érdekét egyaránt szolgálja.

Véleményem szerint lehetnek olyan élethelyzetek, amikor a körülmények a váltott elhelyezés ellen szólnak, de olyan eset is előfordulhat, amikor adott esetben a váltott elhelyezés szolgálja leginkább a kiskorú gyermek érdekét. Minden esetben gondos mérlegelést igényel tehát annak a kérdésnek az eldöntése, hogy van-e helye a váltott elhelyezés alkalmazásának a közös szülői felügyelet mellett.

---

³⁶ MAKAI 2014.,288. o.

³⁷ Grád András - Jánoskúti Gyöngyvér - Körös András: Mítosz és valóság - A gyermekelhelyezési perek tapasztalatai a statisztikai adatok fényében 1-2. rész. Családi Jog, 2008/4. szám, 11-12. o.

Úgy gondolom, a szülők kívánsága ebből a szempontból másodlagos, ugyanakkor az ítélőképes gyermek véleményének figyelembevétele nélkülözhetetlen.

3.3. Különélő szülők megállapodása az egyikük által gyakorolt szülői felügyeleti jogokról, illetve a szülői felügyeleti jogok megosztásáról

A különélő szülők közti megállapodásnak a felügyeleti jogok közös gyakorlásán túlmenően kétféle tartalma lehet: a szülők a *szülői felügyeleti jogokat és kötelezettségeket* egymás között - egyéni körülményeikre és helyzetükre figyelemmel - *megoszthatják* vagy megállapodhatnak abban, hogy *csak egyikük fogja gyakorolni a szülői felügyeletet*. Ez utóbbi megoldás felel meg a korábbi gyermekelhelyezésnek.

Ez esetben az egyik szülő teljes körűen gyakorolja a szülői felügyeletet, míg a Ptk. 4: 175. § (2) bekezdésében meghatározott gyermek életét érintő lényeges kérdésekben továbbra is közösen kell dönteniük.

Fontos leszögezni, hogy - ellentétben a korábbi szabályozással - a különélő szülő szülői felügyeleti joga nem szünetel.

A gyakorlatban sokszor előfordul, hogy a gyermek hosszabb ideje, háborítatlanul az egyik szülő háztartásában nevelkedik, és a szülői felügyeleti jogokat ez a szülő gyakorolja, a másik szülő pedig elfogadja, tudomásul veszi a kialakult helyzetet.

A bírói gyakorlat³⁸ által kialakított szabályt emel a törvénybe a Ptk. 4:165. § (1) bekezdésének második mondata, amikor kimondja, a *szülői felügyelet egyik szülő általi gyakorlásában történő megállapodásra utal, ha a gyermek hosszabb ideje háborítatlanul egyikük háztartásában nevelkedik.*

Ez esetben a másik szülő a bíróságtól már csak a szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatását kérheti, melynek a bizonyítás szempontjából van jelentősége. Ennek keretében ugyanis nem azt kell bizonyítani, hogy nála biztosítható kedvezőbben a gyermek fejlődése (Ptk. 4:167. § (2) bekezdés),

---

³⁸ Lásd: a Legfelsőbb Bíróság 212. számú Elvi Határozata

hanem azt, hogy a körülmények lényeges módosulása folytán a megváltoztatás a gyermek érdekében áll (Ptk. 4:170. § (4) bekezdés).³⁹

A bíróság csak akkor járhat el a szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatására vonatkozó szabályok szerint, ha a bizonyítékok egyértelműen alátámasztják a szülők fentiek szerinti - akár szóban, írásban, vagy ráutaló magatartással kötött - korábbi megállapodását.⁴⁰

4. A szülői felügyelet gyakorlásának bírósági rendezése

4.1. Az egyik szülő feljogosítása a szülői felügyeleti jogok teljes körű gyakorlására

A gyermek érdeke leginkább azt kívánja, hogy a szülők megállapodással rendezzék különválásuk esetén a gyermekük feletti szülői felügyelet mikéntjét. Azonban ha nem állapodnak meg a szülői felügyelet közös gyakorlásában, a szülői felügyeleti jogok egyikük általi vagy megosztott gyakorlásában, a bíróság - kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból - dönt a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése kérdésében.⁴¹ Fontos kiemelni, hogy a bíróság a szülői felügyelet rendezésén túlmenően a kapcsolattartásról - a szoros összefüggésre tekintettel - szükség esetén hivatalból dönt, ami nem jelenti a kereseti (fellebbezési) kérelmen, illetve ellenkérelmen történő túlterjeszkedést.⁴²

A bíróság döntésének tartalma kétféle lehet a szülői felügyelet rendezésével összefüggésben: vagy feljogosítja az egyik szülőt a szülői felügyeleti jogok teljes körű gyakorlására, vagy meghatározza, hogy egyes szülői felügyeleti jogokat és kötelezettségeket melyik szülő milyen módon gyakorol. Jelen alponthan az előbbi esetköröt veszem górcső alá.

Ahogy arról már korábban is szó volt, a szülők viszonylatában a Ptk. szakított a korábban használatos gyermekelhelyezés terminológiával, *helyette a bíróság azt a szülőt jelöli ki, aki a jövőben a szülői felügyeletet gyakorolja.*

---

³⁹ MAKAI 2014., 289. o.

⁴⁰ BH.2017.339.

⁴¹ Ptk. 4:167. § (1) bekezdés

⁴² BH.2017.158.

A bíróság a szülők közötti megállapodás hiányában többnyire *csak széleskörű bizonyítási eljárás lefolytatását követően*, a tanúvallomások, az igazságügyi pszichológus szakértői vélemény, környezettanulmányok, nem utolsósorban a gyermek, mint érdekelt véleményének ismeretében kerül döntési helyzetbe, és tudja megítélni, hogy melyik szülő biztosíthatja kedvezőbben a gyermek testi, szellemi, erkölcsi fejlődését. Az esetek többségében két, a gyermek felügyeletére egyaránt alkalmas szülő között kell választania.⁴³

A bíróság döntéséhez irányadó szempontrendszert az egységes ítélkezési gyakorlat kialakítása érdekében *a Ptk. hatálybalépéséig a Legfelsőbb Bíróság 24. számú Irányelvvel módosított 17. számú Irányelve* határozta meg, azonban azt a Kúria Polgári Kollégiuma - a Ptk. Családjogi Könyvének eltérő rendelkezései és eltérő fogalomhasználata miatt - nem tartotta irányadónak.⁴⁴

Ez azonban aligha jelenti azt, hogy *az Irányelvnek az egyébként az ítélkezési gyakorlatba mélyen beivódott és követendőnek tartott iránymutató megfontolásai ne lennének irányadók a gyakorlat számára.*⁴⁵

Az alábbiakban az *Irányelv III. pontjának* azon rendelkezéseit kívánom összefoglalni, melyek - a Kúria újabb iránymutatásának hiányában - továbbra is meghatározzák a gyakorlatot, és támpontot nyújtanak a bíróság azon döntése szempontjából, hogy a továbbiakban melyik szülő gyakorolja a szülői felügyeletet.

Az Irányelv *a gyermek érdekének elsődlegességét* hangsúlyozza. Előírja, hogy a gyermek életét érintő minden körülményt fel kell tárni, és azok együttes mérlegelése alapján kell határozni. Nincs helye sem egyes kiragadott körülmények túlértékelésének, sem más szempontok figyelmen kívül hagyásának.⁴⁶

A szülőknek biztosítaniuk kell, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermek *véleményt nyilváníthasson* az őt érintő döntések előkészítése során.

---

⁴³ MAKAI 2014. 292-293. o.

⁴⁴ Lásd az 1/2014. PJE. sz. határozat V/a. pontjában foglaltakat.

⁴⁵ SZEIBERT 2018., 856. o.

⁴⁶ Lásd BH1980.287., BH2001.479.

Az Irányelv fontosnak tartja a szülők erkölcsi tulajdonságainak és egyéb objektív körülményeinek vizsgálatát. A bíróságnak gondosan vizsgálnia kell, hogy a szülőket az egyéniségük, életmódjuk, erkölcsi tulajdonságaik alkalmassá teszi-e a gyermek nevelésére. Figyelembe kell vennie a gyermekhez való ragaszkodás őszinteségét, a gyermeknek a szülő iránt táplált érzelmeit, a gyermeknek az egyik vagy másik szülőhöz való kötődését, a szülő nevelési képességét, az iskoláztatási lehetőségeket. Vizsgálni kell továbbá a felek anyagi és lakáshelyzetének alakulását, azt, hogy a gyermek tartása, gondozása, egészségügyi ellátottsága melyik szülő környezetében van jobban biztosítva.

Ezekre nézve a bíróság bizonyítást vesz fel, így például környezettanulmányt, bölcsődei, óvodai, iskolai véleményt szerez be, de különös jelentősége lehet a pszichológiai szakvéleménynek is ebben a körben.

Önmagában a gyermek neme és kora nem lehet meghatározó a bíróság döntése szempontjából. A gyermek neme és kora csak az ügy valamennyi körülményének egymással összefüggésben történő vizsgálata során értékelhető, különösen azzal kapcsolatban, hogy a gyermek nemére és korára tekintettel melyik házastárs mutatott több és jobb nevelési készséget.

Az Irányelv a gyermek életében az *állandóság kiemelt szerepére* is felhívja a figyelmet. A gyermek egészséges személyiségfejlődését az segíti elő, ha megszokott környezetében, őt szeretettel körülvevő személyek gondozásában nevelkedhet. A gyermeknek biztonságérzetet nyújt a megfelelő környezet állandósága, a környezetváltozás, az elhelyezés változtatása viszont szorongást, félelemérzetet kelthet benne. Ugyanakkor hangsúlyozza, hogy az állandóság követelményének érvényre juttatásánál a gyermek és a szülő közötti személyes kapcsolatnak és nem a lakóhelynek van jelentősége.

Arra is kitér az irányelv, hogy amennyiben a szülők egyike a gyermeket erőszakkal vagy más jogellenes magatartással tartja magánál, és így teremti meg az állandóságot, ez nem ad alapot arra, hogy az állandóság követelményének döntő jelentőséget tulajdonítsanak. Éppen azzal bizonyítja a szülő

gyermeknevelésre való alkalmatlanságát, hogy megakadályozza a gyermek jogszerű elhelyezésének megvalósulását.⁴⁷

Ugyancsak a szülő alkalmatlanságát bizonyítja az Irányelv szerint, ha folytonosan új pereket indít, és így akarja elérni, hogy a gyermek nála kerüljön elhelyezésre.

A *testvérek közötti érzelmi kapcsolat* fontosságát hangsúlyozva az Irányelv akként rendelkezik, hogy arra kell törekedni, hogy a testvérek a szülők elválása után is együtt maradjanak. Csak indokolt esetben lehet a testvéreket egymástól különválasztani, így ha a gyermeket valamelyik szülőhöz olyan mély érzelmi kötődés fűzi, mely erősebb a testvéri szeretetnél. Előfordulhat, hogy egyikük az egyik, másikuk a másik szülőnél hosszabb ideje él, és a házasság felbontásáig a család szétválása gyakorlatilag már megvalósul.

Az Irányelv szerint *a házastársi hűség megsértése* akkor vehető figyelembe a szülői felügyelet rendezése⁴⁸ során, ha az a családdal szembeni felelőtlenséget, önzést, közömbösséget juttatja kifejezésre.

A bíróságnak a fentiekben összefoglalt szempontrendszer alapján az ügy egyedi körülményeire figyelemmel kell eldöntenie, melyik szülő alkalmasabb a szülői felügyeleti jogok gyakorlására.

4.2. A különélő szülő feljogosítása egyes szülői felügyeleti jogok gyakorlására

Napjainkban érvényesül az a tendencia, hogy a különélő szülő is nagyobb szerepet kíván betölteni a gyermek életében abban az esetben is, ha a bíróság a szülői felügyelet gyakorlására az egyik szülőt jogosítja fel.

Ahogy arra már korábban utaltam, a Csjt. a gyermeknek az egyik szülőnél történő elhelyezése esetén a másik szülő szülői felügyeleti jogának szünetelését mondta ki. A Ptk. ezzel a szabályozással szakított, indokolt volt ugyanis megkülönböztetni a szülői felügyeleti jogok szünetelésétől azt az

---

⁴⁷ Lásd BH1998.180.

⁴⁸ Az Irányelv szóhasználatában a „gyermekelhelyezés” szerepel.

esetkör, amikor a szülő csupán azért nem gyakorolhatja teljes a szülői felügyeleti jogokat gyermekével kapcsolatban, mivel a bíróság döntése folytán erre a másik szülő nyert feljogosítást.⁴⁹

A Ptk. 4:168. § (1) bekezdése értelmében a gyermekétől különélő szülő a szülői felügyeleti jogokat főszabály szerint csak a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben gyakorolhatja, melyekben a gyermeket gondozó szülővel együtt döntési jog illeti meg.

A gyermek sorsát érintő lényeges kérdésnek tekintendő a kiskorú gyermek nevének meghatározása és megváltoztatása, a szülőjével azonos lakóhelyén kívüli tartózkodási helyének, huzamos időtartamú vagy letelepedés céljából történő külföldi tartózkodási helyének kijelölése, állampolgárságának megváltoztatása és iskolájának, életpályájának megválasztása.⁵⁰

A bírói gyakorlat ezekben a kérdésekben a különélő szülő egyetértő nyilatkozatát feltétlenül megköveteli, melyet az alábbi eseti döntés is jól példáz: Ha a gyermeket gondozó szülő a különélő szülő megkérdezése, egyetértése nélkül dönt a gyermek sorsát érintő, közös döntést igénylő kérdésről, így például a gyermek iskolájának a megválasztásáról (megváltoztatásáról), melynek következtében a gyermektartásdíj összege a jelentős tandíjra tekintettel több tízezer forinttal emelkedne, önkéntes teljesítés hiányában ennek megfizetésére az alperes akkor sem kötelezhető, ha a jövedelmi viszonyai ezt egyébként lehetővé tennék.⁵¹

Sokszor indokolatlan lehet azonban a különélő szülő vonatkozásában a szülői felügyeleti jogok gyakorlásának ilyen szűk körben történő meghatározása, ezért a Ptk. 4:168. § (2) bekezdése lehetőséget biztosít arra, hogy a bíróság a gyermekétől különélő szülőt feljogosíthassa a gyermek gondozásával, nevelésével összefüggő egyes feladatok ellátására, és kivételesen a vagyonkezelés és a gyermek vagyoni ügyeiben a törvényes képviselő teljes körű vagy részleges gyakorlására.

Erre akkor van mód, ha a bíróság meggyőződik arról, hogy a különélő szülő képes és vállalja is ezen részfeladatok ellátását.

---

⁴⁹ MAKAI 2014. 295. o.

⁵⁰ Ptk. 4:175. § (2) bekezdés

⁵¹ BH.2016.64.

A bíróságnak a szülői felügyeleti jogok fentiek szerinti „bővítésén” túlmenően *arra is lehetősége van, hogy a különélő szülő vonatkozásában a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésben való döntés jogát korlátozza vagy megvonja. Erre kizárólag a gyermek érdeke adhat alapot.*⁵²

Előfordulhat például, hogy a különélő szülő visszaél a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben történő döntési jogosultságával, és azt csupán a másik szülő bosszantására, a vele való konfrontálódásra használja.

Egyebekben amennyiben a különélő szülők között vita merül fel a közösen gyakorolt szülői felügyeleti jogosítványok tekintetében, erről *a gyámhatóság* dönt.⁵³

4.3. A gyermek elhelyezése harmadik személynél

A gyermek elhelyezése kifejezést a Ptk. arra az esetkörre tartotta fenn, amikor a *bíróság nem a szülők viszonylatában dönt, hanem rajtuk kívül álló harmadik személynél helyezi el a gyermeket.*

A gyermek harmadik személynél történő elhelyezésének szigorú feltételrendszere van. Csak akkor kerülhet rá sor, ha a szülői felügyeletnek a szülők által történő gyakorlása a *gyermek érdekét veszélyezteti, és ez a személy a nála történő elhelyezést maga is kéri.* Ebben az esetben ezt a személyt gyámul kell kirendelni, és a szülő felügyeleti joga szünetel.⁵⁴

A Legfelsőbb Bíróság 17. számú Irányelvének IV. pontja adott támpontokat a gyakorlat számára e kérdéskört illetően, melynek rendelkezései mai is iránymutatóul szolgálhatnak.

Az Irányelv értelmében akkor válik szükségessé a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése, ha - akár körülményeinél, akár személyi tulajdonságainál fogva - a szülők egyike sem alkalmas a gyermek nevelésére.

---

⁵² Ptk. 4:168. § (2) bekezdés második mondata.

⁵³ Ptk. 4:175. § (3) bekezdés

⁵⁴ Ptk. 4:169. § (1) bekezdés

Mindebből az következik, hogy *amennyiben legalább az egyik szülő hajlandó és képes is gyakorolni a gyermek tekintetében a szülői felügyeletet, főszabály szerint nincs lehetőség a gyermek más személynél történő elhelyezésére.*

Amennyiben mégis sor kerül erre, az Irányelv szerint leginkább a *közeli rokonok közül* választható ki a gyermek gondozására alkalmas személy. Ez esetben előnyben kell részesíteni a nagyszülőt vagy más személyt, aki addig is bizonyította, hogy alkalmas a gyermek nevelésére, és továbbra is szívesen vállalja a gyermek gondozását.

A Ptk. ezt a gyakorlatot emelte a norma szintjére.⁵⁵

Az Irányelv hangsúlyozza ugyanakkor azt is, hogy önmagában az a tény, hogy harmadik személynél a gyermek jobb anyagi feltételek között élne, nem alapja a harmadik személynél történő elhelyezésének.

Kivételesen arra is lehetőség van, hogy bár nem áll fenn a szülők részéről a gyermek érdekének veszélyeztetése, mégis indokolt a harmadik személynél történő elhelyezése. Így például ha a szülők közötti gyűlölködés olyan mértékű, ami miatt egyikük sem képes a gyermekét anélkül nevelni, hogy szembe ne fordítsa a másik szülővel.

A bírói gyakorlat szerint sor kerülhet a harmadik személynél történő elhelyezésre abban az esetben is, ha a gyermek már korábban is jelentős időt töltött ennél a személynél, melynek következtében különösen erős kötődés alakult ki.⁵⁶

Kiemelendő, hogy az ítélezési gyakorlat nem tekinti harmadik személynél elhelyezettnek a gyermeket abban az esetben, ha a szülők és a harmadik személy (pl. családtag) közötti megállapodás eredménye, hogy a gyermek ténylegesen másnál nevelkedik. A szülők - megállapodásuk alapján, közös döntéssel - ugyanis akadályoztatásuk esetén bevonhatnak más személyt a gyermek nevelésébe, gondozásában, felügyeletébe.⁵⁷

---

⁵⁵Lásd Ptk. 4:169. § (2) bekezdés

⁵⁶ BH.1995.161.

⁵⁷ PJD.V.260.

4.4.A szülői felügyelet gyakorlásának és a gyermek harmadik személynél történő elhelyezésének megváltoztatása

A szülők, illetve a gyermeket gondozó harmadik személy, vagy a kiskorú gyermek *körülményeiben bekövetkezhetnek olyan lényeges változások* a szülők megállapodása vagy a bíróság döntése meghozatala idején fennálltakhoz képest, *amelyek a gyermek érdekében szükségessé tehetik* a szülői felügyelet gyakorlásának, illetve a gyermek harmadik személynél történő elhelyezésének megváltoztatását.

A *Ptk. 4.170. § (1) bekezdése* adja meg erre a jogalapot. Hangsúlyozandó, hogy erre csak két konjunktív feltétel bekövetkezése esetén van lehetőség: a körülmények lényeges módosulására alapítva lehet ilyen kérelmet előterjeszteni és csak akkor, ha a megváltoztatás a gyermek érdekében áll.

A szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatására (korábbi terminológia szerint gyermekelhelyezés megváltoztatása) vonatkozó *szempontokat a Legfelsőbb Bíróság 17. számú Irányelvének V. pontja* részletezte, melynek rendelkezései a gyakorlatban ma is érvényesülnek.

Az Irányelv kiemelte, hogy ha a szülők az életközösség megszakadását követően *peren kívül megállapodtak* arról, hogy a gyermeket a továbbiakban melyikük nevelje, és *ennek megfelelően a gyermeket az egyik szülő huzamosabb ideig gondozta*, az ellene indított per csak a fentiekben hivatkozott kettős feltétel teljesülése esetén lehet eredményes. Nem vezethet sikerre a per ugyanakkor, ha a különélő szülő az ismételt perindítást kifejezetten a másik fél zaklatása érdekében kezdeményezi, illetve ha tartási kötelezettsége alóli „kibújás” érdekében kéri, hogy a gyermek vonatkozásában a szülői felügyeletet a továbbiakban ő gyakorolja.

A *szülő újabb házasságkötése* önmagában nem elegendő a szülői felügyeleti jog gyakorlásának megváltoztatására, ez csak akkor indokolt, ha az új házastárs gyermeknevelésre való alkalmatlansága, a gyermekkel szembeni ellenszenvé miatt nem biztosított a gyermek nyugodt, egészséges fejlődése. A fenti kérdéskört illetően számos eseti döntés született, melyek az ítélkezési gyakorlat számára máig meghatározóak.

A töretlen bírói gyakorlat hatására épült be a törvény szövegébe az a rendelkezés, mely szerint nem hivatkozhat a körülmények megváltozása folytán a gyermek érdekére az a szülő, aki a változást felróható magatartásával maga idézte elő, így különösen, ha a gyermeket jogosulatlanul vette magához vagy tartja magánál.⁵⁸ Ebben tekintetben tehát az állandóság nem vehető figyelembe a jogellenesen eljáró szülő javára.⁵⁹

Önmagában a körülmények változása - így például a gyermeket nevelő szülő elköltözése és részéről élettársi kapcsolat létesítése - nem szolgálhat alapul, hogy a szülői felügyeleti jogokat a jövőben a másik szülő gyakorolja.⁶⁰

A kapcsolattartás akadályozását az ítélkezési gyakorlat szigorúan értékeli. A szülői felügyeleti jog gyakorlásának megváltoztatását vonhatja maga után, ha a gyermeket gondozó szülő huzamos időn keresztül önhibájából nem biztosítja a másik szülő kapcsolattartását, igyekszik a különélő szülőt a gyermektől elidegeníteni, elzárni.⁶¹

A kapcsolattartás akadályozása azonban csak akkor szolgálhat alapul a szülői felügyeleti jog gyakorlásának megváltoztatásához, ha az a gyermek érdekében áll.⁶²

4.5. A közös szülői felügyelet megszüntetése

A Ptk. 4:170. § (2) bekezdése arra az esetre vonatkozik, amikor a különélő szülők a gyermekkel kapcsolatosan a közös szülői felügyelet gyakorlásában állapodtak meg, és az erre vonatkozó egyezségüket a bíróság jóváhagyta vagy arról ítélettel határozott, azonban a szülők a közös szülői felügyelet gyakorlása során már nem tudnak együttműködni. Ez esetben *mód van arra, hogy a bíróság bármelyik szülő kérelmére a közös szülői felügyeletet megszüntesse.*

---

⁵⁸ Ptk. 4:170. §. (1) bekezdés második mondata.

⁵⁹ Lásd BH1998.35., BH1998.180., BH2001.384., BH2001.123., BH2001.280.

⁶⁰ BH2001.280.

⁶¹ Lásd BH1995.579., BH2017.123., BH2009.112.

⁶² BH2005.178-I.

Ennek indoka, hogy a közös szülői felügyelet csak akkor tudja betölteni funkcióját, ha a szülők között teljes az egyetértés, maximális az együttműködési készség.

Amennyiben a szülők a közös szülői felügyelet gyakorlása során már nem tudnak, illetve nem hajlandóak együttműködni, a közös szülői felügyelet fenntartása nem szolgálja a kiskorú gyermek érdekét, így annak megszüntetése indokolt.⁶³

Amennyiben a bíróság a közös szülői felügyelet megszüntetéséről dönt, *rendeznie kell a szülői felügyelet gyakorlásának kérdését is*, figyelemmel arra, hogy a hatályos szabályok értelmében közös szülői felügyelet mellett nem kerül sor a szülői felügyeleti jogot gyakorló szülő kijelölésére. Mindezek alapján a közös szülői felügyelet megszüntetése esetén dönteni kell arról, *hogy a szülői felügyeletet melyik szülő gyakorolja, továbbá a kapcsolattartás kérdésében is határozni kell.*⁶⁴

V. A szülői felügyelet gyakorlásának rendezésével összefüggő eljárásjogi rendelkezések

1. A szülői felügyelettel kapcsolatos perek különleges peres szabályozása az új Pp.-ben

A szülői felügyelet gyakorlásának rendezésével és a gyermek harmadik személynél történő elhelyezésével kapcsolatos perekre vonatkozóan *eljárásjogi rendelkezéseket tartalmaz a Ptk. 4:171. §-a*, részletezve a felperesi és az alperesi legitimáció, valamint a gyermek meghallgatásának szabályait. Ezekre a szabályokra a későbbiekben fogok kitérni.

A részletes eljárásjogi rendelkezéseket a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény *(továbbiakban Pp.)* taglalja.

A szülői felügyelettel kapcsolatos perek *személyállapoti perek*, ezért azok a Pp. Hetedik részében kerültek elhelyezésre a gondnoksági, a házassági, a származási, valamint az örökbefogadással kapcsolatos perekkel együtt.

---

⁶³ MAKAI 2014. 299. o.

⁶⁴ SZEIBERT 2018., 859. o.

A különleges peres szabályozást az indokolja, hogy az alapul fekvő jogviszony családjogi jellegű, amely a klasszikus vagyoni jogviszonyoktól eltér. Ezekre a Pp. általános szabályai nem minden esetben alkalmazhatók, így a speciális családjogi helyzetekre alkalmasabb, az általánostól eltérő, speciális eljárásjogi rendelkezések megalkotása vált szükségessé, különös tekintettel arra, hogy az e perekben hozandó döntés kihatással lehet a gyermek és a szülő közötti családi kapcsolatra.⁶⁵

A Pp. az 1952-es Pp. szabályozásához képest *jelentősen kibővíti a szülői felügyelettel kapcsolatos perek körét*. Külön per keretében nyernek szabályozást ugyanis a szülői felügyelet gyakorlásának rendezésével kapcsolatos, valamint a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti perek. Ez által mind szerkezetében, mind tartalmában, mind szóhasználatában a hatályos anyagi jogi szabályokhoz igazodnak az eljárásjogi rendelkezések.⁶⁶

*A szülői felügyelettel kapcsolatos perek gyűjtőfogalma tehát négy különleges pert foglal magába: a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése, a szülői felügyelet megszüntetése és szülői felügyelet visszaállítása iránt indított pert.*⁶⁷

A törvényhez fűzött miniszteri indokolás a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti pereknek a személyállapotú perként történő kezelése kapcsán hangsúlyozza, hogy azért indokolt e percsoporthoz személyállapotú perekben belüli szabályozása, mert a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése a szülő és a gyermek családi kapcsolatát érinti, mely kétséget kizáróan érinti a felek személyi állapotát.⁶⁸

Ezen túlmenően az uniós és nemzetközi szabályozás is külön kezeli a szülői felelősséggel, ezen belül a szülői felügyelet gyakorlásával összefüggő pereket, továbbá a törvénynek igazodnia kell a megváltozott anyagi jogi szabályokhoz is.⁶⁹

A szülői felügyelet gyakorlásának rendezésével kapcsolatos perek, mint gyűjtőkategória - igazodva a Ptk.-beli szabályozáshoz - magában foglalja a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése, a felügyelet,

---

⁶⁵ Pákozdi Zita: Szülő felügyelettel kapcsolatos perek. In: Nagy Adrienn-Wopera Zsuzsa (szerk.): Polgári eljárásjog II., Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2018. (PÁKOZDI 2018.), 150. o.

⁶⁶ A Pp. 472. §-ához fűzött miniszteri indokolás

⁶⁷ Pp. 472. §

⁶⁸ Lásd Pp. 7. § (1) bekezdés 17. pontja szerinti személyi állapot fogalmát.

⁶⁹ A Pp. 472-473. §-aihoz fűzött miniszteri indokolás.

továbbá egyes felügyeleti jogok gyakorlásának megváltoztatása, a különélő szülő feljogosítása egyese felügyeleti jogok gyakorlására és a közös szülői felügyelet megszüntetése iránti indított pert.⁷⁰

Az anyagi jogi szabályozáshoz képest a Pp. egyetlen pert emel ki a fenti csoportból, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti pert, mivel ebben a pertípusban a többi, szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti pertől eltérően alakulnak a perbeli pozíciók, ami külön perkategóriaként történő szabályozását indokolja.⁷¹

E perkategória alatt a gyermek harmadik személynél történő elhelyezésére és ennek megváltoztatására irányuló pereket kell érteni.⁷²

2. Speciális eljárási szabályok a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése és a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti perekben

Ahogy arra fentebb utaltam, a perbeli legitimáció kérdését nem a Pp., hanem a Ptk. 4:171. §-a *rendezi.*

E törvényhely (1) bekezdése értelmében a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése, a felügyelet, az egyes felügyeleti jogok gyakorlásának megváltoztatása, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése és az elhelyezés megváltoztatása iránt a szülő és a gyámhatóság indíthat pert.

A (2) és a (3) bekezdés az alperesi pozíciót taglalja, mely *szerint a szülőnek a másik szülő ellen, a gyámhatóságnak mindkét szülő ellen kell benyújtania a keresetlevelet, a harmadik személynél történt elhelyezés megváltoztatása iránti pert ugyanakkor az ellen a személy ellen kell megindítani, akinél a gyermeket elhelyezték.*

Tekintettel arra, hogy a gyermek elhelyezésének kérdése a szülői felügyelettel függ össze, ezekben a perekben *a nagyszülőknek nincs keresetindítási joguk.* Ha a nagyszülők azt észlelik, hogy a szülői felügyeleti jog szülők általi gyakorlása sérti a kiskorú gyermek érdekeit, a gyámhatósághoz

---

⁷⁰ Pp. 474. §

⁷¹ A Pp. 472-473. §-aihoz fűzött miniszteri indokolás.

⁷² Pp. 478. §

fordulhatnak annak érdekében, hogy a gyámhatóság lépjen fel felperesként a gyermek náluk, mint harmadik személyeknél történő elhelyezése érdekében.⁷³

Ki kell emelni, hogy amíg a korábbi szabályozás szerint az ügyész is rendelkezett perindítási jogosultsággal ezekben a perekben, a Ptk. a szülők autonómiájának biztosítása, tiszteletben tartása érdekében ezt a lehetőséget megszüntette.

Az ügyész szerepe ezentúl már csak akkor érvényesül, amikor a hatóság fellépése a szülő felróható magatartása miatt, a kiskorú gyermek érdekében szükséges, tehát a szülői felügyelet megszüntetése iránti perben.⁷⁴

Ami az alcímben nevesített perekre vonatkozóan alkalmazandó eljárási szabályokat illeti, a Pp. az alábbi szabályozási logikát követi:

A Pp. *Hetedik részének XXXV. fejezete* először a szülői felügyelettel kapcsolatos perek közös szabályait taglalja, nevesítve a konkrét pereket, majd a kiskorú gyermek meghallgatásának szabályait. E szabályok tehát minden szülői felügyelettel kapcsolatos perre irányadóak. Ezt követően az egyes perkategóriákat külön szabályozza, meghatározva a vonatkozó speciális rendelkezéseket.

Mindezek alapján a szülői felügyelettel kapcsolatos *perekben elsősorban az egyes perekre irányadó speciális szabályok* alkalmazandók azzal, hogy a kiskorú, mint érdekelt meghallgatására vonatkozó előírások minden ilyen jellegű perben érvényesülnek. Alkalmazandók továbbá a *személyállapoti perek közös szabályai* (Pp.431-435. §).

Olyan kérdésben pedig, amelyben a különleges peres részben nem találunk speciális rendelkezést, *mögöttes szabályanyagként a Pp. általános szabályait* kell figyelembe venni a Pp. 430. §-a alapján.⁷⁵

---

⁷³ BARZÓ 2017., 430. o.

⁷⁴ MAKAI 2014. 300. o.

⁷⁵ PÁKOZDI 2018., 150. o.

Az alábbiakban a személyállapoti perek közös szabályai közül emelem ki a legfontosabb rendelkezéseket, melyek a témám szempontjából releváns szülői felügyelet gyakorlásának rendezése és a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti perekben is alkalmazandóak.

Ezekben a perekben - elrendelhető *a zárt tárgyalás bármelyik fél kérelmére*, mely lehetőségre a bíróság köteles a feleket figyelmeztetni.⁷⁶

Speciális perképességi szabályt tartalmaz a Pp. 431. § (2) bekezdése, melynek értelmében *a korlátozottan cselekvőképes fél*, akinek a személyi állapotát a per érinti, a perben teljes perbeli cselekvőképességgel rendelkezik.

A Pp. 432. §-a a *perfelvételi szakaszra* vonatkozóan állapít meg speciális rendelkezéseket akként, hogy bizonyos jogintézmények alkalmazását (így a válaszirat és viszontválasz benyújtása, a keresethez csatlakozás, a beavatkozás, a bírósági meghagyás kibocsátása, a perfelvételi tárgyalás mellőzése) kizárja.

A perfelvételi tárgyalás kiemelt jelentőségét az által is hangsúlyozza, hogy azon a fél *személyes megjelenése kötelező, és a bíróság köteles a feleket személyesen meghallgatni*. Ettől csak akkor tekinthet el a bíróság, ha a fél ismeretlen helyen tartózkodik, vagy ha a meghallgatása elháríthatatlan akadályba ütközik. Ha a felperes mulasztja el a perfelvételi tárgyalást, a bíróság a pert hivatalból megszünteti, ha az alperes nem jelenik meg személyesen, a bíróság a megjelent felperes kérelmére a tárgyalást megtartja, ellenkező esetben az eljárást hivatalból megszünteti.⁷⁷

Speciális szabály érvényesül a *keresettől elállásra* is, ugyanis a felperes a per során bármikor elállhat a keresettől, és ahhoz nem kell az alperes hozzájárulása.⁷⁸

A személyi állapotot érintő perekre, így a jelen alcímben szereplő pertípusokra is irányadó az a szabály, hogy *a bíróság hivatalból is jogosult bizonyítást elrendelni*, s a tanú hozzátartozói

---

⁷⁶ Pp. 431. § (1) bekezdés

⁷⁷ Pp. 432. § (1)-(3) bekezdés

⁷⁸ Pp. 433. §

minőségére hivatkozva, illetve a tanúként kihallgatott orvos hivatásbeli titoktartásra hivatkozva nem tagadhatja meg a vallomástételt.⁷⁹

A Pp. 435. § (1) bekezdése alapján a *bíróság hivatalból is jogosult elrendelni ideiglenes intézkedést.*

A fenti - valamennyi személyi állapotot érintő perben érvényesülő - szabályokon túlmenően a Pp. a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti, valamint a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti perekre az alábbi speciális rendelkezéseket tartalmazza:

A törvény *különleges illetékességi szabályt* fogalmaz meg az által, hogy az általános illetékességi ok mellett rögzít egy vagylagos illetékességi okot is mindkét pertípus vonatkozásában. E szerint a per a kiskorú gyermek lakóhelye vagy tartózkodási helye szerint illetékes bíróság előtt is megindítható.⁸⁰

A szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti *keresettel kizárólag a gyermek tartására és a kapcsolattartás rendezésére irányuló kereset kapcsolható össze*⁸¹, míg a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti keresettel *kizárólag ugyanazon szülő más gyermekének harmadik személynél történő elhelyezése, a szülői felügyeleti jog megszüntetése, és a gyermek tartása iránti keresetet lehet összekapcsolni.*⁸²

A szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránt indított per szabályozása során kiemelten jelenik meg a kiskorú gyermek érdeke elsődlegességének elve, amelyet jól tükröz a Pp. 477. §-ában foglalt azon rendelkezés is, mely szerint a bíróságnak a perben mind a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése tárgyában kötött egyezség jóváhagyása, mind az ítélet meghozatala során *a kiskorú gyermek érdekét kell elsődlegesen figyelembe venni.*

Speciális szabályt állapít meg a törvény a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti perekre a vonatkozásban, hogy *az a személy, aki a gyermek nála történő elhelyezését kéri, milyen*

---

⁷⁹ Pp. 434. § (1)-(2) bekezdés

⁸⁰ Pp. 475. § és 479. §

⁸¹ Pp. 476. §

⁸² Pp. 480. §

minőségben vesz részt az eljárásban. E személy nem rendelkezik perindítási jogosultsággal, a bíróságnak tanúként kell őt meghallgatni.⁸³

További speciális rendelkezést ír elő a Pp. 481. § (2) bekezdése, mely szerint a perben hozott jogerős ítéletet a bíróság a szükséges intézkedések megtétele végett közli a gyámhatósággal.

3. A kiskorú gyermek, mint érdekelt meghallgatása, véleményének figyelembevétele

Ahogy azt fentebb már kifejtettem, az 1989. évi New York-i Gyermekjogi Egyezmény 12. cikke értelmében az ítélőképessége birtokában lévő gyermek számára biztosítani kell, hogy minden őt érintő kérdésben szabadon kinyilváníthassa véleményét, melyet figyelemmel korára és érettségi fokára, kellően tekintetbe kell venni.

Ezzel összhangban tartalmazza a Ptk. a szülői felügyelet rendezése iránti perekkel összefüggésben - a szülők főszabályként történő meghallgatásának szükségessége mellett - , hogy indokolt esetben, vagy ha azt a gyermek maga kéri, a bíróságnak közvetlenül vagy szakértő útján meg kell hallgatnia a gyermeket is. A 14. életévét betöltött kiskorú gyermek esetében a szülői felügyeletére és elhelyezésére vonatkozó döntés csak egyetértésével hozható, kivéve, ha a gyermek választása a fejlődését veszélyezteti.⁸⁴

A szabályozás tehát különbséget tesz a 14 év alatti, illetve a 14. életévét betöltött gyermek meghallgatása között. A 14. életévét be nem töltött gyermeket indokolt esetben vagy kérelmére kell meghallgatni. Indokolt lehet a gyermek meghallgatása, ha a szülők nem tudnak megegyezni, de akár egyezségkötés esetén is, ha a bíróság nem tud megnyugtatóan állást foglalni, hogy a szülők egyezsége valóban a gyermek érdekeit szolgálja.

A 14. életévét betöltött gyermek érdekeltként történő meghallgatása a fenti szabályból adódóan nem mellőzhető, hiszen a gyermek választása felől a bíróság csak ilyen módon tud - még a szülők egyezségkötése esetén is - meggyőződni.⁸⁵ Az ilyen korú gyermek - akár közvetlen, akár szakértő útján

---

⁸³ Pp. 481. § (1) bekezdés

⁸⁴ Ptk. 4:171. § (4) bekezdés

⁸⁵ FEHÉRNÉ GAÁL 2016/2., 12. o.

történő - meghallgatásának azért is van kiemelt jelentősége, mert véleménye a szülői felügyeletet gyakorló szülő személyét illetően perdöntő jelentőséggel bír, amennyiben választása a fejlődését nem veszélyezteti. Ez igaz arra az esetre is, ha nem feltétlenül az összességében alkalmasabb szülőt választja. Ugyanakkor nem vehető figyelembe a 14. életévét betöltött gyermek választása, ha a gyermek az érdekeivel nyilvánvalóan szembenálló befolyás hatására vagy kizárólag azért választja a nevelésre kevésbé alkalmas szülőt, mert az jobb anyagi körülmények között él, vagy eltúri a gyermek szabados életvitelét.⁸⁶

A Csjt.-ben foglalt korábbi szabályozáshoz képest fontos különbséget fedezhetünk fel a tekintetben, hogy a *Ptk. nem teszi lehetővé, hogy a bíróság a gyermeknek az elhelyezésével kapcsolatos álláspontjáról a szülők erre vonatkozó egyező nyilatkozata útján tájékozódjon.*

A gyermekek jogainak érvényesülése szempontjából ugyanis elengedhetetlen annak biztosítása, hogy a gyermek a szülői felügyelt rendezésére irányuló perekben véleményét, kívánságát személyesen, közvetlenül előadhassa, illetve arról a bíróság szakértő bevonásával tájékozódjon.⁸⁷

A Ptk. nem állapít meg olyan életkort, amelynek betöltését követően a gyermeket mindenképp meg kell hallgatni. A bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik annak eldöntése, hogy a *gyermek ítélőképessége birtokában van-e* a szülői felügyelet rendezésének kérdésében, és milyen súllyal történik véleményének figyelembevétele.⁸⁸

A magyar családjogi szabályozásban *a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (Gyer.) 2. §-a definiálja az ítélőképességet: ítélőképessége birtokában lévő gyermeknek azt a kiskorút kell tekinteni, aki meghallgatása során - életkorának és értelmi, érzelmi fejlettségének megfelelően - képes az őt érintő tények és döntések lényegi tartalmát megérteni, várható következményeit belátni.*

---

⁸⁶ BARZÓ 2017., 436. o.

⁸⁷ MAKAI 2014., 301. o.

⁸⁸ Ádámkó Viktória: Az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményének meghallgatása - különös tekintettel a gyermekelhelyezésre. In: Családi Jog. XIII. évfolyam, 3. szám, 2015. szeptember, 10. o.

A magyar bírói gyakorlat a gyermekek meghallgatását hat-nyolc éves kortól megengedhetőnek tartja, a tizenkét-tizennégy éves kort olyan korhatárnak tekinti, amikor már a gyermektől érdemleges vélemény várható. Minden esetben egyedi mérlegelést igényel azonban az ítélőképesség vizsgálata. Előfordulhat, hogy akár egy tizenkét év alatti kiskorú is rendkívül érett, ítélőképes, ugyanakkor arra is lehet példa, hogy egy tizenhat éves nem képes érdemben nyilatkozni.⁸⁹

Érdekes kérdéseket vet fel a gyakorlatban a *meghallgatás módszere*, azaz, hogy a bíróság közvetlenül vagy közvetve, szakértő útján hallgassa-e meg a kiskorút.

Az ítélkezési gyakorlatban a gyermekek meghallgatására *tíz-tizenkét éves* korukig *pszichológus szakértő* bevonásával kerül sor, figyelemmel arra, hogy ennél alacsonyabb életkorban fokozott pszichés terhet róhat rájuk a hivatali közegben a bíróság általi *közvetlen meghallgatásuk*.

A szakértő által alkalmazott nonverbális kommunikációs módszerek, különféle tesztek nagyobb hatékonysággal tehetik lehetővé a gyermekek családi kapcsolatainak, tényleges vágyainak feltárását, az esetleges szülői befolyásoltság tényét, s az így nyert adatok alkalmasak lehetnek más peradatok megerősítésére.⁹⁰

Álláspontom szerint a bírói meghallgatás mellett szóló közvetlenség elvét ezek az érdekek felülírják, és a fent megjelölt alacsonyabb életkorban a megfelelő szakértelemmel rendelkező pszichológus szakértő általi meghallgatás a célravezetőbb.

Az átlagos szellemi képességű tíz-tizenkét éves gyermekről elmondható, hogy jellemzően ítélőképessége birtokában van, képes érdekei felismerésére, annak megfogalmazására, hogy melyik szülő gondozásában érezné magát jobban, és melyek választásának indokai. Amennyiben a bíróság úgy értékeli, hogy a gyermek a választását ítélőképessége birtokában tette, a véleménye a bizonyítékok között lényegesen nagyobb súllyal esik figyelembe az ítélőképességgel még nem rendelkező gyermekek véleményéhez képest.⁹¹ Ugyanakkor az is elmondható, hogy akár közvetlenül akár szakértő útján kerül sor a gyermek meghallgatására, gyakran kitűnik a gyermek

---

⁸⁹ Nagy Márta: A gyermek jogainak érvényesülése az igazságszolgáltatásban. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2018., 47. o.

⁹⁰ FEHÉRNÉ GAÁL 2016/2., 9. o.

⁹¹ FEHÉRNÉ GAÁL 2016/2., 9. o.

megfogalmazásából, az általa használt szavakból és kifejezésekből, hogy valamelyik szülő befolyásolta. Ilyen esetben a bíróság nincs könnyű helyzetben annak eldöntése kapcsán, hogy mekkora jelentőséget tulajdonítson a gyermek vallomásának.⁹²

A szülői felügyelettel kapcsolatos perek vonatkozásában *a kiskorú gyermek érdekelteként történő meghallgatására vonatkozó eljárási szabályokat a Pp. 473. §-a taglalja.*

Amennyiben a bíróság a kiskorú gyermek meghallgatásáról dönt, indokolt esetben egyidejűleg a kiskorú részére *hivatalból ügygondnokot* rendel. Ha a bíróság szükségesnek találja, a kiskorút a felek, illetve a felek képviselői távollétében is meghallgathatja.⁹³ Ez esetben az elnök utólag ismerteti a felekkel a meghallgatásról készült jegyzőkönyvet.⁹⁴

A kiskorú gyermek, mint érdekelt *idézése* vonatkozásában a törvény különbséget tesz az alapján, hogy a tizennegyedik életévét betöltötte-e vagy sem. Utóbbi esetben a bíróság a kiskorút a törvényes képviselője útján idézi meg azzal a felhívással, hogy a megjelenéséről gondoskodják. A tizennegyedik életévét betöltött kiskorút a bíróság közvetlenül idézi, azonban erről a törvényes képviselőt értesíti. A törvényes képviselőt akkor is külön kell értesíteni, ha őt is idézte a bíróság a tárgyalásra.⁹⁵

A Pp. 473. § (3) bekezdése *a kiskorú meghallgatása foganatosításának, menetének szabályait részletezi*, mely szabályok a gyermekbarát igazságszolgáltatás szellemében kerültek megfogalmazásra.

A kiskorú meghallgatásának megfelelő légkörben, a gyermek korára és érettségére figyelemmel, számára érthető módon kell megtörténnie. A meghallgatás kezdetén a kiskorútól meg kell kérdezni a nevét, születési helyét, idejét, anyja nevét, lakóhelyét, majd tájékoztatni kell arról, hogy a meghallgatás során a valóságnak megfelelő előadásokat kell tenni és arról, hogy a nyilatkozattételt, illetve az egyes kérdésekre a válaszadást megtagadhatja.

---

⁹² BARZÓ 2017., 436. o.

⁹³ Pp. 473. § (1) bekezdés

⁹⁴ Pp. 473. § (6) bekezdés

⁹⁵ Pp.473. § (2) bekezdés

Figyelemmel arra, hogy a bíróság a gyermeket nem félként és nem tanúként hallgatja meg, a hamis tanúzás törvényes következményeire nem kell figyelmeztetni.⁹⁶

A tájékoztatásnak az ügygondnok szerepére, jogaira és kötelezettségeire is ki kell terjednie.

A kiskorút a tanács elnöke hallgatja meg. A felek a meghallgatást megelőzően kérdések feltevését indítványozhatják akkor is, ha a meghallgatásra a felek távollétében kerül sor.

Kérdés feltevését az ügygondnok is indítványozhatja, a tanács elnökének engedélyével akár közvetlenül is kérdezhet a kiskorútól.

A kiskorú vallomását a meghallgatás végén, még a jelenlétében fel kell olvasni, vagy ha a jegyzőkönyv hangfelvétel útján készül, azt a kiskorú jelenlétében kell rögzíteni. A felolvasáskor vagy a rögzítés során a kiskorú az általa elmondottakat kiigazíthatja vagy kiegészítheti. A jegyzőkönyv - az elnök engedélyével - az ügygondnok vagy a jelenlévő felek észrevételei alapján is kiegészíthető és módosítható.⁹⁷

Véleményem szerint a szülői felügyelet rendezésére irányuló perekben nagy szerepe van a gyermek nyilatkozatának, különösen, ha ítélőképessége birtokában tette. Azonban - ahogyan más pertípusokban is - a *bizonyítékokat a maguk összességében kell értékelni és mérlegelni*. A bíróság a gyermek véleményének az egyéb bizonyítási eszközökkel történő egybevetése alapján kerülhet abba a helyzetbe, hogy a kiskorú gyermek érdekeinek megfelelő döntést hozzon.

*A gyermek meghallgatásán túl további bizonyítékul szolgálhatnak a perben a felek előadásából, a tanúvallomásokból (házi orvos, óvónő, pedagógus, családtagok, barátok nyilatkozatai) nyert adatok. Kiemelkedő jelentősége lehet a pszichológus szakértői véleményeknek és a környezettanulmányoknak. Okirati bizonyítékként a telefonos híváslista, az elmentett SMS-ek, e-mailek, valamint a gyámhatósági és rendőrségi jegyzőkönyvek is kulcsfontosságúak lehetnek.*⁹⁸

---

⁹⁶ PÁKOZDI 2018., 154. o.

⁹⁷ Pp. 473. § (5) bekezdés

⁹⁸ Visontai-Szabó Katalin: A bizonyítás szempontjai és nehézségei a szülői felügyelet rendezésére irányuló perekben. In.: Családi Jog. XIII. évfolyam, 1. szám. 2015. március, 31. o.

4. Mediáció a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése során

A hatályos családjogi szabályozás nagy hangsúlyt tulajdonít a *mediációnak* a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perekben, melynek célja *a szülők egymással fennálló vitájának békés keretek közötti rendezése a pártatlan mediátor segítségével, aki a vitát megfelelő mederben tartja, és egyúttal az ún. alternatív vitarendezés körülményeinek megfelelően vezeti.*⁹⁹

A Ptk. lehetőséget teremt a közvetítés *önkéntes igénybevételére*, ugyanakkor a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése során sor kerülhet *kötelező közvetítésre* is.

A házassági bontóperrel összefüggésben a közvetítői eljárás igénybevételére a felek elhatározásából és a bíróság kezdeményezésére egyaránt sor kerülhet.¹⁰⁰

Az eljárás részletes szabályait *a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény (továbbiakban Kvtv.)* tartalmazza.

A közvetítői eljárás első szakaszát a közvetítői megbeszélés képezi, mely során a közvetítő tájékoztatja a feleket az eljárás lényegéről, menetéről, költségeiről. Amennyiben a felek kérik az eljárás folytatását, az érdemi eljárás következik, mely - optimális esetben - a felek megállapodásával fejeződik be. Ez azt jelenti, hogy a felek megállapodnak a szülői felügyelet gyakorlására vonatkozóan, és a per során ennek megfelelően kötnek egyezséget vagy kérik a bíróság döntését.¹⁰¹

A Ptk. 4:172. §-a a kötelező mediációra ad lehetőséget: *a bíróság indokolt esetben kötelezheti a szülőket, hogy a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges együttműködésük biztosítása érdekében - ideértve a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást - közvetítői eljárást vegyenek igénybe.*

Amennyiben a bíróság arra kötelezi a feleket, hogy közvetítői eljárást vegyenek igénybe, a feleknek vitájuk megállapodással történő lezárása céljából legalább egy közvetítővel együtt kell működniük.

---

⁹⁹ Szeibert Orsolya: Családi jog. ELTE EÖTVÖS KIADÓ. Budapest, 2018., 240. o.

¹⁰⁰ Ptk. 4:22. §.

¹⁰¹ MAKAI. 2014., 302. o.

Ennek érdekében a felek *kötelesek közösen közvetítőhöz fordulni, és legalább az első közvetítői megbeszélésen részt venni.*¹⁰²

A Kvtv. 38/E. §-a értelmében a felek a kötelezést tartalmazó határozat közlésétől számított *15 napon belül* kötelesek a mediáció közös kezdeményezésére.

Az első megbeszélést követően tehát nem kötelező a mediációs eljárás folytatása, a feleknek - természetesen - nem kötelező megállapodniuk.

A kötelező elem arra vonatkozik, hogy lépéseket tegyenek a közvetítés, mint alternatív vitarendezés kezdeményezése érdekében.¹⁰³

A bíróság kötelező közvetítői eljárás eredményessége érdekében a kötelező közvetítői eljárás igénybevételére kötelezéssel egyidejűleg *a peres eljárást felfüggeszti.*¹⁰⁴

A felfüggesztett eljárást folytatni kell, ha bármelyik fél igazolja, hogy a közvetítői eljárás befejeződött, vagy hogy az első közvetítői megbeszélésen részt vett, de a közvetítői eljárás nem indult meg. Ugyancsak folytatni kell az eljárást, ha a közvetítői eljárás igénybevételére kötelező határozat közlésétől számított két hónap eltelt anélkül, hogy a felek a fenti igazolások közül valamelyiket becsatolták volna.¹⁰⁵

Az eljárás elhúzódásának megakadályozását célozza, hogy a törvény szerint a közvetítői eljárás igénybevételére kötelező határozat közlésétől számított maximum kettő hónap elteltével az eljárást folytatni kell: ennyi időn belül ki kell, hogy derüljön ugyanis, hogy a feleknek valóban szándékában áll a közvetítői eljárás keretében történő megegyezés. Ha a közvetítői eljárás érdemi lezárása a kettő hónapos határidőn belül nem várható, ezt a felek úgy hozhatják a bíróság tudomására, hogy ennek tényét a kettő hónap letelte előtt nyolc nappal közösen bejelentik a bíróságnak; ebben az esetben az eljárás a közvetítői eljárás lezárásáig nem folytatható.¹⁰⁶

---

¹⁰² Kvtv. 38/C. § (2) bekezdés

¹⁰³ SZEIBERT 2018., 862. o

¹⁰⁴ Pp. 124. § (1) bekezdés

¹⁰⁵ Pp. 124. § (2) bekezdés

¹⁰⁶ A Pp. 124. § (3) bekezdéséhez fűzött indokolás

Amennyiben a közvetítói eljárás eredményesen zárul, és a felek megállapodást kötnek, azt a bírósághoz egyezségként történő jóváhagyás végett benyújthatják. Ennek jóváhagyása azonban nem automatikus, arról a bíróság a gyermek érdekeinek elsődlegessége mellett dönt.

Úgy gondolom, a szülői felügyelet rendezésével összefüggő perekben a közvetítés kötelezővé tétele a jogalkotó részéről mindenképp pozitívumként értékelendő. A mediációnak talán ezekben a perekben van a legnagyobb létjogosultsága, hiszen a kiskorú gyermek érdekében fokozottan érvényesül az a célkitűzés, hogy az egymással szemben álló felek készek legyenek egy tárgyalóasztalhoz leülni, érdekeiket ütköztetni, és olyan közös megállapodásra jutni, amely mindkét fél számára kielégítő megoldást jelent, és nem utolsó sorban a gyermek igényeinek is megfelel.

VI. Összegzés

Tanulmányomban igyekeztem a szülői felügyelet rendezésének legfontosabb elméleti szabályait összefoglalni, továbbá a gyakorlatban leginkább felmerülő kérdéskörökre rávilágítani.

Véleményem szerint ez egy olyan téma, amely a felbomló családok számának növekvő tendenciája következtében sokakat érzékenyen érint, akár az egymással a gyermekükért hadakozó szülők oldaláról, akár a kiskorú gyermek szemszögéből közelítünk.

A jogalkalmazók sincsenek könnyű helyzetben, amikor döntési helyzetbe kerülnek a tekintetben, a két szülő közül melyikük az alkalmasabb gyermekük nevelésére, egyáltalán alkalmas-e bármelyik szülő, illetve a szülői felügyelet rendezésének egyik vagy mindkét fél által választott módja valóban a kiskorú gyermek érdekét szolgálja-e.

A hatályos magyar szabályozás megnyitotta az utat a közös szülői felügyelet gyakorlati megvalósulása előtt, mely alapján mindkét szülőnek ténylegesen lehetősége nyílik arra, hogy azonos módon részt vegyenek a gyermekük életében.

Ugyanakkor számos kérdés felvetődik a közös szülői felügyelettel, illetve annak váltott elhelyezés útján történő megvalósításával kapcsolatban is. Vajon valóban együtt tudnak-e működni a szülők a közös szülői felügyelet ellátása során? Képesek-e gördülékenyen ellátni a gyermek gondozásával, nevelésével járó feladatokat, amennyiben a gyermek hol az egyik, hol a másik szülőjénél lakik? Képesek-e közösen meghozni a gyermeket érintő döntéseket, vagy csupán újabb és újabb konfliktusokat generál közöttük egy-egy ilyen döntés meghozatala, melynek aztán a kiskorú gyermek lesz az elszenvedője?

Úgy gondolom, a jogszabályi környezet megfelel a nemzetközi elvárásoknak, kellően rugalmas szabályrendszert és széleskörű alternatívákat kínál a szülői felügyelet rendezésének mikéntjét illetően. Elsősorban a szülők felelőssége, hogy - adott esetben félretéve egymással szembeni ellenérzésüket - készek legyenek olyan megoldásra jutni, amely mindkettőjük érdekét, de legfőképp a kiskorú gyermekük kiegyensúlyozott fejlődését szolgálja. Fontosnak tartom azt is a szülők oldaláról, hogy konszenzus hiányában képesek legyenek elfogadni a bíróság döntését, és tartani magukat az abban foglaltakhoz, bízva abban, hogy a bíróság a körülmények gondos mérlegelését követően a kiskorú gyermek érdekeinek legmegfelelőbb döntést hozta.

Az a véleményem, hogy az ilyen ügyeket tárgyaló bírákon hatalmas a nyomás annak következtében, hogy döntésük nem csupán az egymással perlekedő felekre van kihatással, hanem a felek gyermekének sorsát, szülőikkel való kapcsolatát is meghatározóan befolyásolja. Mindez nem csak maximális szakmai felkészültséget, hanem komoly empátiát és elhivatottságot is igényel a bírák részéről.

Álláspontom szerint épp ezért szükséges lehet speciális képzések, szakmai tréningek szervezése ezen bírák számára, esetleg megfontolandó lehet speciális alkalmassági szűrőket is beiktatni. Ezeknek az eljárásoknak a kiskorú gyermek is valamilyen formában aktív résztvevője, ezért tartom fontosnak a jogalkalmazók részéről a megfelelő készségek elsajátítását.

Nem elég ugyanis, ha tárgyalótermi környezet gyermekbarát, magának az igazságszolgáltatásnak kell annak lennie. Ennek a szemléletnek pedig nem csak a bíróság döntésében, hanem a bírák hozzáállásában, megnyilvánulásában is ki kell fejeződnie. Különösen fontos szempontnak tartom ezt

a gyermek legfőbb érdeke érvényesülésének követelménye miatt a szülői felügyelet rendezésével összefüggő perekben.

Irodalomjegyzék

- *Ádámkó Viktória*: Az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményének meghallgatása - különös tekintettel a gyermekelhelyezésre. In: Családi Jog. XIII. évfolyam, 3. szám, 2015. szeptember
- *Barzó Tímea*: A magyar család jogi rendje. Patrocinium Kiadó, Budapest, 2017.
- *Bíró Eszter*: A közös szülői felügyelet és a különélő szülő jogai. Studia juvenum. 2009. 3. évf. 1. szám
- *Boér Emőke*: A gyermekelhelyezés, gyermektartás és a gyermekkel való kapcsolattartás. Család gyermek ifjúság, 2000. (9. évf.) 5. sz
- *Csiky Ottó- Filó Erika*: Magyar családjog. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2003.
- *Fehérené Gaál Tünde*: Gondolatok a kiskorú gyermek véleménynyilvánításának és meghallgatásának elkerülhetetlenségéről a szülői felelősséget érintő perekben - a Budapest Környéki Törvényszék és a területéhez tartozó járásbíróságok gyakorlata alapján. In: Családi Jog, 2016/2.
- *Filó Erika*: A szülői felügyelet. In: Csiky Ottó-Filó Erika: Magyar családjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.. Budapest. 2003., 246-268. o.
- *Filó Erika-Katonáné Pehr Erika*: Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem. . HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2015.
- *Grád András - Jánoskúti Gyöngyvér - Kőrös András*: Mítosz és valóság - A gyermekelhelyezési perek tapasztalatai a statisztikai adatok fényében 1-2. rész. Családi Jog, 2008/4. szám
- *Katonáné Pehr Erika - Filó Erika*: A szülői gondviselés, avagy a gyermek legfőbb érdeke" - Katonáné Pehr Erika interjúja dr. Filó Erika egyetemi docenssel. Családi jog, 2016. (14. évf.) 4. sz.
- *Kőrös András*: A családjog jövője - „Fontolva haladás” - az új Ptk. Családjogi Könyve 7. Rész: A szülői felügyelet III. fejezet. In: Család Jog. IV. évfolyam, 4. szám, 2006. december
- *Kőrös András*: Az új Ptk. Családjogi Könyve - a 2013. évi V. törvény és a Szakértői Javaslat összevetése. Második rész: Rokonság, szülői felügyelet, tatás, gyámság. In: Családi Jog. XI. évfolyam, 4. szám. 2013. december

- *Makai Katalin*: A szülői felügyelet általában. In: Kőrös András (szerk.): A családjog kézikönyve. HVG-ORAC, Budapest, 2007.
- *Makai Katalin*: A szülői felügyelet. In: Kőrös András: (szerk.): Polgári jog: Családjog. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.. Budapest. 2014., 261-338. o.
- *Nagy Márta*: A gyermek jogainak érvényesülése az igazságszolgáltatásban. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2018.
- *Pákozdi Zita*: Szülő felügyelettel kapcsolatos perek. In: Nagy Adrienn-Wopera Zsuzsa (szerk.): Polgári eljárásjog II., Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2018., 149-167. o.
- *Pál Szilvia*: „Az otthontalanság otthona” - szőfelhők a váltott gyermekelhelyezésről és a kapcsolattartásról. In: Családi Jog. XII. évfolyam, 1. szám, 2014. március
- *Pál Szilvia*: A bíróság tájékoztatási kötelezettsége a szülői felügyelet rendezése iránti perben avagy „filmben ülés és szótolás”. In: Családi Jog. XIII. évfolyam, 1. szám. 2015. március
- *Papp Éva Mária*: Amit egyes bíróságok megtesznek, mások meg nem - a szerződési szabadság érvényesülésének problémái a közös szülői felügyelet gyakorlása körében. In: Családi Jog. XIII. évfolyam, 4. szám. 2015. december
- *Szeibert Orsolya*: A családjogi harmonizáció kérdései és lehetőségei Európában. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2014.
- *Szeibert Orsolya*: Családi jog. ELTE EÖTVÖS KIADÓ. Budapest, 2018.
- *Szeibert Orsolya*: Együtt a házasság felbontása után is? A közös szülői felügyelet és a váltott elhelyezés európai tendenciái. In.: Családi Jog, X. évfolyam, 4. szám, 2012. december
- *Szeibert Orsolya*: Negyedik Könyv: Családjog. In: Vékás Lajos-Gárdos Péter (szerk.): Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz. Wolters Kluwer Kft. Budapest, 2018., 832-886. o.
- *Szeibert-Erdős Orsolya*: Családi jog. Novissima Kiadó. Budapest, 2006.
- *Szomora Zsolt*: Gyermekelhelyezés és kapcsolattartás - mikor avatkozik be a büntetőjog? In: Családi Jog. VII. évfolyam, 2. szám. 2009. június
- *Visontai-Szabó Katalin*: A bizonyítás szempontjai és nehézségei a szülői felügyelet rendezésére irányuló perekben. In.: Családi Jog. XIII. évfolyam, 1. szám. 2015. március
- *Weiss Emília*: A gyermeki jogok és a szülői jogok és kötelességek gyakorlásának néhány újabb kérdése. Családi jog, 2010. (8. évf.) 1. sz.

Felhasznált jogszabályok:

- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.)
- A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.)
- A 2013. évi CLXXVII. törvénnyel hatályon kívül helyezett házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (Csjt.)
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.)
- A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (Gyer.)
- A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény (Kvtv.)
- 1/2014. PJE. sz. határozat

Bírósági Határozatok:

- BH1980.287.
- BH2001.479.
- BH1998.180.
- BH.1995.161.
- PJD.V.260
- BH1998.35.
- BH1998.180.
- BH2001.384.
- BH2001.123.
- BH2001.280.
- BH2001.280.
- BH1995.579.
- BH2017.123.
- BH2009.112.
- BH2005.178-I.
- BH2017.418.

- BH2016.64.
- BH2017.339.
- BH2017.158.

Egyéb források:

- 1989. évi New York-i Gyermekjogi Egyezmény
- A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) indokolása
- A Legfelsőbb Bíróság 24. számú Irányelvvel módosított 17. számú Irányelve
- Új Ptk. Tanácsadó Testület véleményei <https://kuria-birosag.hu/hu/ptk?page=4> (2019. március 11.)